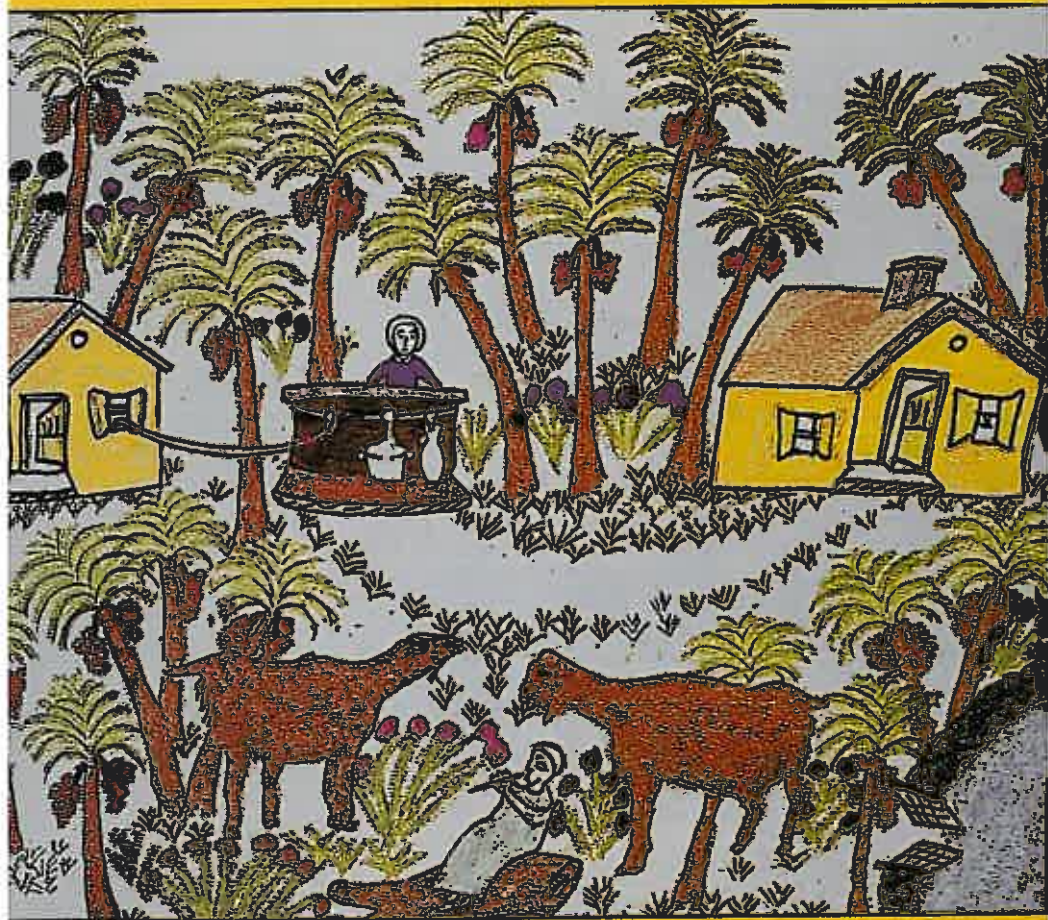

11 LYCKADE BOSTADSPROJEKT

En inventering av genomförda
bostadsförbättringar i tredje världen

11 LYCKADE BOSTADSPROJEKT

En inventering av genomförda
bostadsförbättringar i tredje världen

Rapporten finansierad av:

Svenska Missionsrådet, Biståndsnämnden
SIDA
Bostadsdepartementet

Omslagets teckning:

Arbete och Byliv, Fawzy 12 år, Indien
ur sammanställning Livets träd av
Silvia Lindström/Rädda Barnen

ILLUSTRATIONSFÖRTECKNING

Sid. 10, 11, 14	SADEL
Sid. 17, 19	Frank Svensson
Sid. 21	Arquitetora nr 40
Sid. 23, 25, 26, 27, 28, 29, 30	Coen Beeker
Sid. 31	Ouagadougou 1980—90. Perspectives de l'aménagement du territoire
Sid. 33, 35, 36, 38	CIMADE
Sid. 39, 41, 42, 44	DESWOS
Sid. 47, 49, 50, 52	Hans Alsbo
Sid. 51	Pingstmissionens U-landshjälp
Sid. 53, 55, 56, 57, 67, 69, 71, 72, 73, 75, 76, 77, 85, 87, 89, 90	Habitat Forum, Berlin/Prof. Rainer W Ernst
Sid. 59, 61, 62, 63, 64	Amenager equiper et construire pour le plus grand nombre. Une réponse adaptée: une méthode, des réalisations. Ministère de l'Urbanisme, du Logement et des Transports.
Sid. 79, 81, 82, 83	Port Moresby, urban villages and squatter areas, by Hugh Norwood.
Sid. 94—98	Leif Arnsby, SADEL

© Johansson, Pering, Åstrand

Textutskrift: Anette Welin, LCHS (Lund Committee on Habitat and Development Studies)

Sättning och tryck: TextMontage/Stigs Tryckeri

Lund, Sverige 1988

ISBN 91-86596-10-1

11 LYCKADE BOSTADSPROJEKT

En inventering av genomförda
bostadsförbättringar i tredje världen

Sammanställd av

Bo Johansson, Byggnadsingenjör, SADEL
Johnny Åstrand, Arkitekt SAR, SADEL

Layout och illustrationer

Cecilia Pering, Arkitekt SAR, SADEL

SADEL
Arkitektur 1
Box 118
221 00 LUND
046-10 72 57

Svenska Missionsrådet
Biståndsnämnden
Tegnérgatan 34
113 59 STOCKHOLM
08-30 60 50, 30 70 80

Ett stort intresse och tålamod har mött oss vad gäller att svara på frågor och att lämna material. Vi är mycket tacksamma för denna hjälp särskilt mot bakgrund av att många av de tillfrågade arbetar med knappa resurser.

Slutligen vill vi rikta ett särskilt tack till John och Bertha Turner för värdefulla synpunkter och tillgång till deras omfattande projektarkiv.

*Bo Johansson
Cecilia Pering
Johnny Åstrand*

Förord

IYSH 1987, FN:s "hemlöshetsår" har ökat medvetenheten om den enorma bostadsnöden i Tredje Världen. Meningen var också att aktiviteterna under året skulle leda till ökat engagemang både inom utvecklingsländerna och när det gäller industriländernas stödinsatser.

Samtidigt är uppfattningen "det är en hopplös situation" ganska utbredd. Ofta framställs dessutom utländska hjälpinsatser som meningslösa, ja ibland rent av skadliga.

Erfarenheten visar dock att det går att förbättra de fattigastes bostadsförhållanden om insatserna är de riktiga. I många fall bidrar organisationer och människor "utifrån" på ett konstruktivt sätt till att verksamhet kommer igång och blir framgångsrik.

I den här skriften, som tillkommit på initiativ av Svenska Missionsrådets Biståndsnämnd har vi samlat 11 exempel på framgångsrika bostadsprojekt i Tredje Världen. Projekten representerar olika världsdelar, länder, kulturer och ekonomiska system. Gemensamt för dem är att både de boende själva och utanförstående bedömare betraktar fallen som lyckade.

Skriften skall tjäna som en exempelsamling, där man kan studera hur olika metoder fungerat och vilka erfarenheter som dragits av vitt skilda angreppssätt. I den sammanfattande texten har författarna sökt precisera vad som är gemensamt för de elva fallen och som möjligen kan betraktas som generella förutsättningar för att bostadsprojekt skall bli framgångsrika.

Vår exempelsamling är avsedd att inspirera till ökat engagemang, grundat på respekt för de problem som det innebär att angripa hemlöshetsproblemet i främmande miljöer. Vi tror att den kan studeras utan att förleda till patentlösningar, när det tvärt om gäller att söka efter och utgå från det som är unikt i det enskilda fallet.

Kenneth Larsson
ordförande
Svenska Missionsrådets
Biståndsnämnd

Sven Thiberg
professor
KTH

Innehållsförteckning

1	Inledning	9
2	Projekt	15
2.1	Förflyttning av befolkning	17
2.2	Upprustning av spontana bostadsområden	23
2.3	Jordbävningssäkra bostäder i lokala material	33
2.4	Självbyggeri med prefabricerade material	39
2.5	Tak som bostadsförbättring på landsbygden	<u>47</u>
2.6	Befolkningen upprustar sitt bostadsområde	53
2.7	Organiserat självbyggeri i stor skala	59
2.8	Självbyggeri i kooperativ form	67
2.9	Förbättring av sanitära förhållanden	73
2.10	Självbyggeri blev regeringens strategi	79
2.11	Bostadsförbättringar genom kunskapsöverföring	85
3	Slutsatser	91
4	Projektförteckning	99

1 Inledning

I kapitel 1 **Inledning** beskrivs kortfattat bostadssituationen i Tredje Världen och FNs målsättning med IYSH 1987. Därefter redovisas bakgrunden till denna rapport samt tillvägagångssätt vid arbetets genomförande och slutligen en sammanfattning.

I kapitel 2 **Projekt** beskrivs 11 projekt, från olika länder, som har inneburit bostadsförbättringar. För varje projekt redovisas basfakta om projektet och landet samt en kronologisk beskrivning av projektets utveckling. Adressuppgifter för källa till projektet återfinns i kapitel 4 **Projektförteckning**.

I kapitel 3 **Slutsatser** redovisas observationer från de lyckade projekten samt ett försök till sammanställning av rekommendationer inför planering av bostadsprojekt.

I kapitel 4 **Projektförteckning** finns en sammanställning av det 40-tal projekt som vi hade fullgod information om den 31 december 1987. Det redovisas kortfattat vad som har varit utmärkande för varje projekt.

IYSH 1987

1982 deklarerade FNs generalförsamling att 1987 skulle bli "The International Year of Shelter for the Homeless", IYSH. Bakgrunden till att man ville rikta uppmärksamhet på bostadssituationen i världen var bl a:

- Över en miljard människor, en fjärdedel av jordens befolkning, saknar helt bostad eller bor under miserabla förhållanden.
- År 2010 kommer för första gången i historien fler människor att bo i städer än på landsbygd.
- Nära 90% av den totala ökningen av stadsbefolkningen beräknas äga rum i utvecklingsländer.

Problemen är välkända och bilderna är många; människor som bor tätt sammanpackade i fallfärdiga skjul inom storstädernas slumområden utan tillgång till vare sig rent dricks-

Mercato, stadsdel i Addis Abeba.

vatten eller toaletter. WHO (World Health Organization) har beräknat att 18 miljoner människor dör i onödan varje år på grund av bristfälliga bostäder. Diaréer, luftvägsinfektioner och andra sjukdomar sprids lätt där sanitära anordningar är undermåliga eller obefintliga. Alltför vanliga är också reportagen från flyktingläger världen över, där människor bor provisoriskt under långa perioder och går en osäker framtid till mötes.

Syftet med IYSH 1987 är inte bara att informera om de problem som många människor upplever på grund av dåliga bostäder, utan också visa på hur man kan lösa problemen. Genom att belysa politiska, ekonomiska, sociala, organisatoriska och tekniska aspekter på bostadsproblemen hoppas man medvetandegöra beslutsfattare inom regeringar, statliga och enskilda biståndsorganisationer så att de i högre grad engagerar sig i bostadsfrågan.

På kort sikt hoppas FN att bostäder och bostadsområden skall förbättras för åtminstone en del av den allra fattigaste och mest utsatta delen av befolkningen. På längre sikt hoppas man kunna visa att det finns metoder att effektivt lösa bostadsproblemen i Tredje Världen. Ett konkret mål som FN har ställt upp är att de berörda regeringarna skall komma till rätta med den värsta bostadsnöden fram till år 2000. Det innebär att 150.000 människor måste få nya bostäder varje dag.

ETT SVENSKT BIDRAG

Vad kan göras för att vända de bostadslösa situation till något bättre? Utan att de som drabbas själva ges möjlighet att agera är problemet säkert olösligt. Det gäller att frigöra deras resurser och att ge dem möjligheter att själva medverka i skapandet av sina bostäder. "Vi" i industriländerna kan endast fungera som delresurser och som stöd i denna utveckling.

Ambitionen och viljan att medverka till att de bostadslösa situation förbättras är starkt uttalad inom många organisationer och grupper i Sverige. Svenska Missionsrådets Biståndsnämnd (SMR/BN) är en paraplyorganisation för samordning av de flesta kristna kyrkors och missionsorganisationers SIDA-stödda biståndsarbete. Pingstmissionens Umlandshjälp (PMU) är ett motsvarande serviceorgan för alla svenska pingstförsamlingars SIDA-stödda biståndsarbete. SMR/BN och PMU har genom sina medlemsorganisationer samlar en lång erfarenhet av biståndsarbete i ett 50-tal länder.

För att insatserna skall ha något värde, måste de bygga på kunskaper om vad som är realistiskt och vilka metoder som fungerar i den lokala miljön. För detta ändamål är erfarenheter från framgångsrika bostadsprojekt ovärderliga.

Mot denna bakgrund gav SMR i uppdrag åt SADEL (Swedish Association for Development of Low-cost Housing) att, under 1987, inventera bostadsprojekt som har genomförts i Tredje

Mercato, stadsdel i Addis Abeba.

Städernas tillväxt

År 2000 kommer omkring hälften av världens befolkning att bo i städer. I tabellen finns de enligt prognoserna 12 största städerna angivna.

Mexiko City	26,3 mio
Sao Paulo	24,0 mio
Tokyo	17,1 mio
Calcutta	16,6 mio
Bombay	16,0 mio
New York	15,5 mio
Seoul	13,5 mio
Shanghai	13,5 mio
Delhi	13,3 mio
Rio de Janeiro	13,3 mio
Buenos Aires	13,2 mio
Kairo	13,2 mio

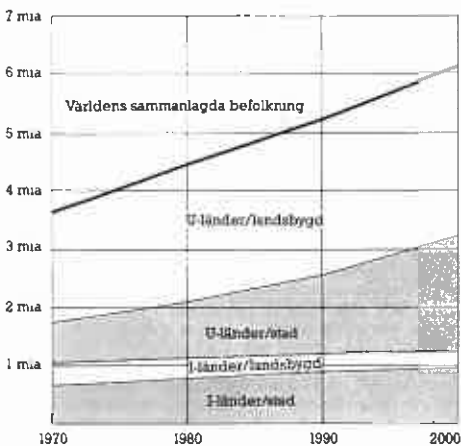
Stombefolkningens andel av några storstäders totala befolkning

Kinshasa	60%
Mexiko City	46%
Calcutta	87%
Manila	58%

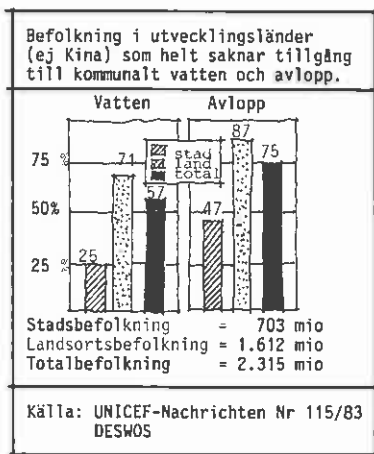
KEJLA, UNESCO Courrier juni 1987

Befolkningsutvecklingen fram till år 2000

Prognos i vilken befolkningen har delats upp i land och stad samt på i och u-länder

Källa: UN Compendium of Human Settlements Statistics 1987

Världen. SADEL är en ideell förening som arbetar med bostadsfrågor i Tredje Världen och vars medlemmar är knutna till LNTH (Lunds Tekniska och Naturvetenskapliga Högskola).

Huvudsyftet med projektet har varit att välja ut några lyckade projekt och sammanställa dem i form av en exempelsamling inför framtida bostadsprojekt. Utifrån de lyckade projekten har vi också försökt formulera rekommendationer om hur man kan genomföra bostadsförbättringar. De 11 utvalda projekten har studerats av en referensgrupp bestående av:

Dorotha Blazejevicz

SIDA
Swedish International
Development Authority

Varis Bokalders

KTH
Kungliga Tekniska Högskolan

Karl-Erik Lundgren
Projektledare

SMR
Svenska Missionrådets
Biståndsnämnd

Lennart Nolvall

PMU
Pingstmissionens U-landshjälp

Sven Thiberg

KTH
Kungliga Tekniska Högskolan

Referensgruppen har kontinuerligt följt arbetet med inventeringen och bidragit med synpunkter vid urval av de lyckade projekten samt studiens uppläggning.

METOD FÖR INVENTERINGEN

För att få tillgång till information om genomförda bostadsprojekt i Tredje Världen har ett 60-tal organisationer, företrädesvis i Europa, kontaktats. Organisationerna har varit av typen statliga eller enskilda biståndsorganisationer, byggforskningsinstitut, universitet och högskolor samt organisationer som arbetar med anpassad teknologi. Därefter har ett 20-tal av organisationerna besökts och ombetts att komma med förslag till "lyckade bostadsprojekt" som den egna organisationen har genomfört eller medverkat till. Med lyckade projekt avses i första hand:

- Projekt som har resulterat i bättre boendestandard för de fattigaste människorna.
- Projekt där man har använt metoder som har accepterats av den lokala befolkningen.
- Projekt som har bidragit till att förbättra hälsosituation, hygien, trivsel och boendemiljö.

SADEL har, tillsammans med referensgruppen, valt ut 11 exempel på lyckade projekt av samtliga de 40-tal projekt som föreslagits av de tillfrågade organisationerna. Projekten har valts från olika länder, kulturer och standardnivåer och utgör ett representativt urval av de mest intressanta projekten.

Syftet med undersökningen har inte varit att få information om så många projekt som möjligt utan snarare att få fram de mest intressanta projekten med hjälp av den kunskap som finns hos respektive organisation. Urvalsmetoden bygger alltså mera på personlig erfarenhet hos de tillfrågade än på vetenskaplig bedömning av projekten. Detta har varit nödvändigt för att få fram ett konkret resultat inom den tid som stått till förfogande.

Vi vill därför påpeka att undersökningen inte på något sätt är fullständig utan snarare skall ses som en inledande studie. Det är också viktigt att framhålla att den information som funnits om de olika projekten i form av rapporter, utvärderingar, ritningar mm varit av varierande karaktär

Mercato, stadsdel i Addis Abeba.

Läkare och Sjukvårdspersonal i ett antal utvecklingsländer		
	Behandlade Läkare	invånare/ Sjukvårdspersonal
Indien	3.690	5.460
Colombia	1.710	800
Etiopien	58.490	5.440
Honduras	3.120	700
Filippinerna	7.970	6.000
Väst-Tyskland	450	170

Källa: *Weltentwicklungsbericht 1984, DESWOS*

och omfattning och att det därför har varit svårt att framställa enhetliga och likvärdiga beskrivningar av projektet.

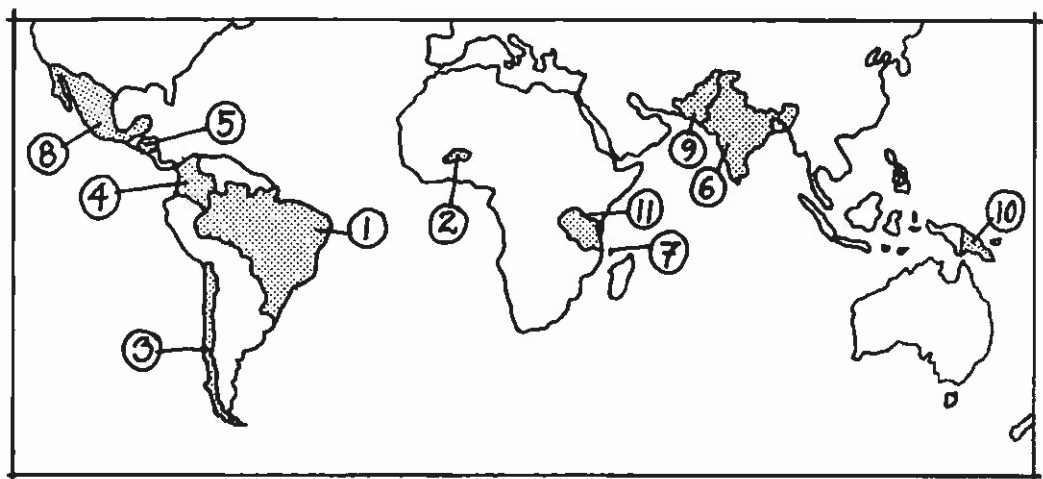
SAMMANFATTNING

Det är nödvändigt att åstadkomma bostadsförbättringar till låga kostnader om förbättringarna skall kunna motsvara de behov som finns. För att detta skall vara möjligt måste man utnyttja de resurser som finns tillgängliga på platsen i allt större omfattning. De lyckade projekten visar hur detta har skett på olika sätt och i olika grad genom bl a självbyggeri och användande av lokala byggnadsmaterial.

I de projekt som har studerats har biståndet mera bestått i att förmedla kunskap om organisering, planering, byggande m m än att ge direkt ekonomiskt stöd till husbyggande. Kontinuerlig uppbyggnad och förmedling av kunskap är förmodligen det mest effektiva sättet att bidra till en förbättrad bostadssituation i Tredje Världen.

Här har de enskilda organisationerna en viktig roll att fylla som en oberoende förmedlare av kunskap till myndigheter, organisationer och enskilda. Den lokala förankring som många enskilda organisationer har är ovärderlig i en sådan process.

2 Projekt

1	Förflyttning av befolkning	Brasilien
2	Upprustning av spontana bostadsområden	Burkina Faso
3	Jordbävningssäkra bostäder i lokala material	Chile
4	Självbyggeri med prefabricerade material	Colombia
5	Tak som bostadsförbättring på landsbygden	Honduras
6	Befolkningen upprustar sitt bostadsområde	Indien
7	Organiserat självbyggeri i stor skala	Mayotte-öarna
8	Självbyggeri i kooperativ form	Mexico
9	Förbättring av sanitära förhållanden	Pakistan
10	Självbyggeri blev regeringens strategi	Papua Nya Guinea
11	Bostadsförbättringar genom kunskapsöverföring	Tanzania

2.1 Förflyttning av befolkning

Gatubild från området, 1964.

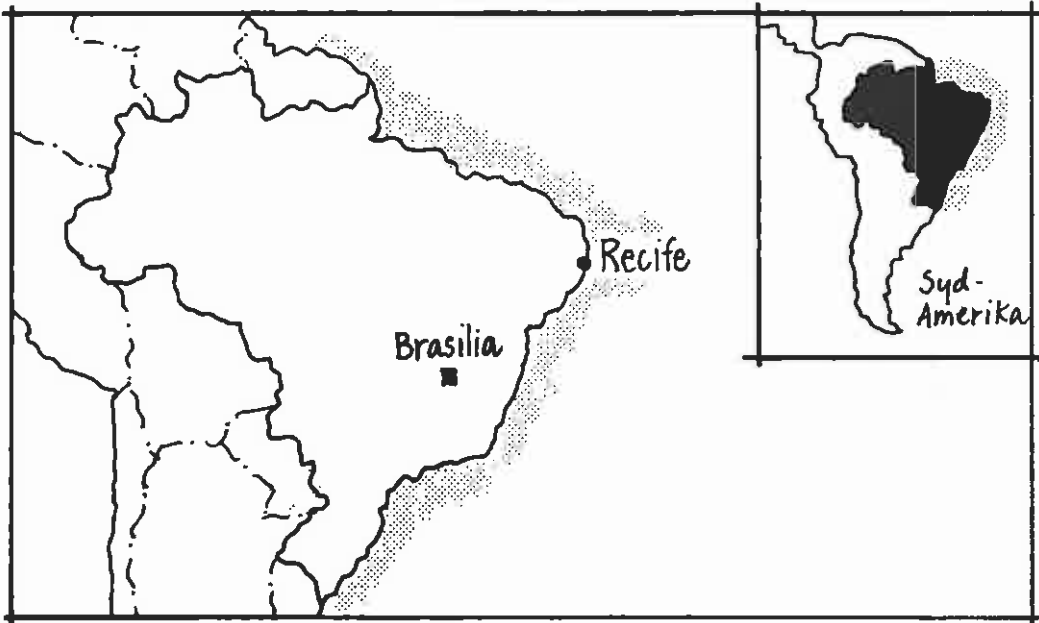
Projektet visar vikten av att genomföra grundliga undersökningar av de boendes sociala och ekonomiska förhållanden. En viktig slutsats var att man måste stimulera de boendes förmåga att arbeta i grupp för att kunna åstadkomma förbättringar med de begränsade resurser som stod till buds.

Människor som hade bosatt sig i en attraktiv park har förflyttats till ett nytt bostadsområde. Projektet har genomförts av ett allmännyttigt bostadsföretag under åren 1963-64 och har finansierats av staten.

Genom projektets försorg har de boende fått laglig rätt till tomtmark. Det har anlagts infrastruktur och uppförts gemensamma byggnader. Däremot har familjerna själva byggt sina bostäder med hjälp av rådgivning från eleverna vid tekniska högskolan.

Projektet bromsades av myndigheterna i och med militärkuppen som genomfördes 1964. Trots detta fortsatte de boende att förbättra sin situation på egen hand genom den samhörighet som växt fram under projektets gång.

Brasilien

Projekt

Projekttitel: Projeto Cajveiro Seco

Område: Spontan bostadsområde i Recife

Källa: Frank Svensson

Lokal organisation: SSCM, Servico Social Contra Mocambo

Finansiär: SUDENE, Superintendence of Development of the North East

Tidsperiod: 1963 — 1964

Land

Invånarantal: 135,56 miljoner (1985)

Befolkningsstillväxt: 2,3% (1973 — 1983)

Spädbarnsdödlighet: 68/1.000 (1984)

Medellivslängd: 64 år (1984)

Dokumentation: —

Antal berörda familjer: 142

Yta per bostad: 30 m² (genomsnitt)

Byggekostnad per bostad: —

Byggekostnad per bostad per BNP per invånare: —

Andel stadsbefolkning: 72% (1984)

Läs- och skrivkunnighet: 77,7% (1985)

BNP per invånare: 1.720 USD (1984)

Byggnad för gemensamma ändamål.

RECIFE - EN STAD MED TIDIG URBANISERING

Recife är en hamnstad i delstaten Pernambuco. Staden planerades och anlades av holländska koloniserare. Det utmärks av tre floder vid Recife. Vid högvatten är vissa gränsområden utmed floderna i riskzonen för översvämningar. Dessa områden har de fattigaste människorna bebyggt med bostäder.

De spontana bostadsområdena har haft en explosionsartad utveckling i Recife. Problemet uppmärksammades redan på 1930-talet. Då kom en progressiv guvernör till makten. Detta skapade en optimism hos de fattigaste grupperna eftersom de styrande började att diskutera bostadsförbättringar.

1939 bildades SSCM, Servico Social Contra Mocambo, i Recife. Detta var det första allmännyttiga bostadsföretaget i Brasilien. Senare bildades det ytterligare ett flertal sådana bostadsföretag i landet enligt mönstret från Recife.

ETT SPONTANT BOSTADSOMRÅDE UPPSTÅR

I början av 1960-talet växte det upp ett spontant bostadsområde i utkanten av Recife, mer eller mindre över en natt. 142 familjer byggde sina bostäder i en vacker park nära stadens flygplats. I parken fanns ett välbesökt kapell, dessutom var parken minnesmärkt område eftersom det var här som portugiserna fördrev holländarna.

Myndigheterna var angelägna att "rädda" parken och SSCM fick i uppdrag att ombesörja förflyttning av befolkningen till ett annat område. SSCM började med att kartlägga familjernas sociala och ekonomiska situation samt att undersöka skälen till varför man bosatt sig i parken.

Befolkningen bestod till 60% av män som hade låga och oregelbundna inkomster. Många var svarta eller mulatter, vilka har låg status i Brasilien. Det fanns endast ett fåtal äldre människor inom området. Av befolkningen var 63% under 21 år. Endast halva befolkningen över sju år var läskunnig. Medelstorleken per hushåll var 5 personer och 26,1% av befolkningen levde i enpersoners hushåll.

Huvuddelen av befolkningen härstammade från landsbygden och hade invandrat till Recife redan på 1950-talet. Orsakerna till inflyttningen var att man sökte arbete, skola, sjukvård och tillgång till information. Många kände främlingskap i staden. Den samhällsstruktur de kom ifrån var grundad på kärnfamiljen.

Man uppgav tre skäl till att bosätta sig i parken. Det vanligaste skälet var att man fick möjlighet att "äga" ett eget hus. Dvs man var ej hänvisad till att hyra rum eller del av rum i de mer centralt belägna slumområdena. Många uppgav att hyran var för hög för den tidigare bostaden. Slutligen fanns det de som helt saknade bostad.

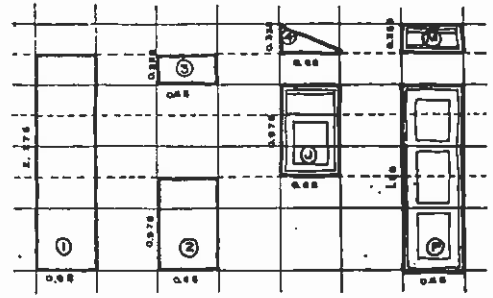
DE BOENDES DELTAGANDE OPTIMERADES

Efter att ha genomfört dessa grundliga undersökningar där 664 av områdets 688 invånare hade medverkat, drog SSCM följande slutsatser:

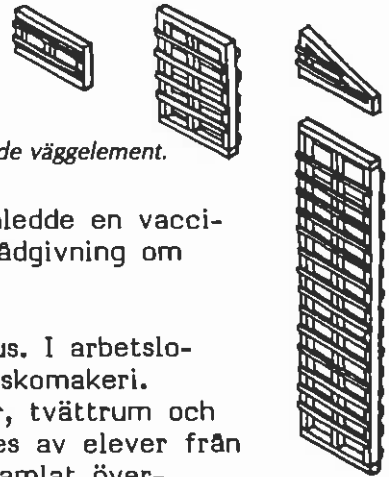
"Enbart nya bostäder eller lån och bidrag till att bygga nytt ger ej automatiskt bättre levnadsförhållanden. Det krävs en integrerad utveckling där boendet ingår tillsammans med utbildning, sysselsättning och kultur".

För att åstadkomma en sådan utveckling var det nödvändigt att stimulera de boendes förmåga att arbeta i grupp samt att utnyttja de strukturer och det potentiella ledarskap som fanns inom området.

Med hjälp av socialarbetare bildades det grannskapsenheter inom området. Dessa valde också en ledare inom gruppen. På så vis bildades en hierarkisk struktur som kunde kopplas till SSCM.

Prefabricerade väggelement.

Därefter startades en läkarmottagning som inledde en vaccineringskampanj. En lärare i näringslära gav rådgivning om lämplig kosthållning.

Det byggdes skola, arbetslokaler och hygienhus. I arbetslokalerna installerades 100 symaskiner och ett skomakeri. Hygienhusen bestod av gemensamma toaletter, tvättrum och duschar. De gemensamma byggnaderna byggdes av elever från tekniska högskolan i Recife, som använde insamlat överskottsmaterial i form av järnvägsräls mm.

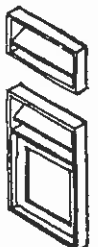
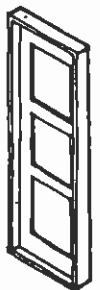
LEGALISERING AV TOMTMARK VAR VIKTIGT

Parallellt med uppförandet av de gemensamma byggnaderna förbereddes det nya bostadsområdet. Man schaktade för gatunätet, utan att förse med gatubeläggning. Vatten, avlopp och gatubelysning installerades. Tomterna var 8 x 16m och 20 tomter bildade ett kvarter. På varje tomt planterades ett träd som respektive familj fick ansvaret för.

SSCM öppnade ett kontor på området för att utfärda kontrakt samt påbörjade försäljning av överskottsmaterial. För att ha rätt till en tomt skulle familjerna uppfylla följande kriterier:

- Kunna bevisa förmågan att bygga hus
- Olagligt ha ockuperat mark
- Ha en minimiinkomst som möjliggör husbyggande
- Ej ha för hög inkomst

Varje kriterium poängsattes liksom den befintliga bostadsstandarden för att skapa turordning till de nya tomterna.

Då ett kontrakt undertecknats skulle byggnadsarbetena ha påbörjats inom 90 dagar, i annat fall ogiltigförklarades kontraktet.

Förutsättningarna för projektet förändrades i och med militärkuppen som genomfördes i april 1964. En av de ansvariga arkitekterna på SSCM fängslades på grund av att verksamheten ansågs vara för progressiv.

Trots detta kunde man 1964 se andra resultat av projektet än de omedelbara bostadsförbättringarna. Det bildades en mödraförening med hjälp av en kvinnlig högskoleelev. Föreningen bestämde sig för att starta tillverkning av barnkläder. Man utvecklade också kontakt med läkare för kostråd-givning vid havandeskap och för vård av småbarn.

Ateljén med de 100 symaskinerna havererade på grund av uteblivna råvaror. Gruppkänslan mellan kvinnorna blev emellertid stark och man diskuterade hur man på egen hand skulle få fram råvaror för att starta ateljén för 30 kvinnor. Man undersökte också vilka möjligheter som fanns att skapa arbete åt män genom att starta korgtillverkning.

23 ÅR SENARE

Frank Svensson var verksam som arkitekt i Recife 1963-70. Han arbetade med planering av skolor och bostäder vid SUDENE (Superintendence of Development of the North East), en regional myndighet.

I april 1987 besökte Frank Svensson, numera forskare vid Lunds Universitet, projektet och gör följande bedömning:

"Det märks att området har förändrats till sin karaktär gentemot de ursprungliga idéerna. De gemensamma arbetslokaler och hygienhusen finns ej längre kvar. Mitt intryck är att området har privatiserats. Däremot verkar det finnas gemenskapsanda och trygghet bland befolkningen. Det förefaller också som om det ej förekommit spekulation i nämnvärd omfattning vilket är ovanligt i Brasilien.

Området har nu växt samman med Recife. Samtliga hus har tillgång till el och vatten. Däremot finns det bostäder som saknar avlopp. De ursprungliga byggnadsmaterialen såsom bräddor och palmläder har ersatts med bättre material såsom tegel, tegelpannor och fönster med glas. Det är anmärkningsvärt hur mycket vegetation som nu finns, både prydnadsväxter och nyttigt växtlighet".

2.2 Upprustning av spontana bostadsområden

Flygfoto över ett spontant bostadsområde i Ouagadougou.

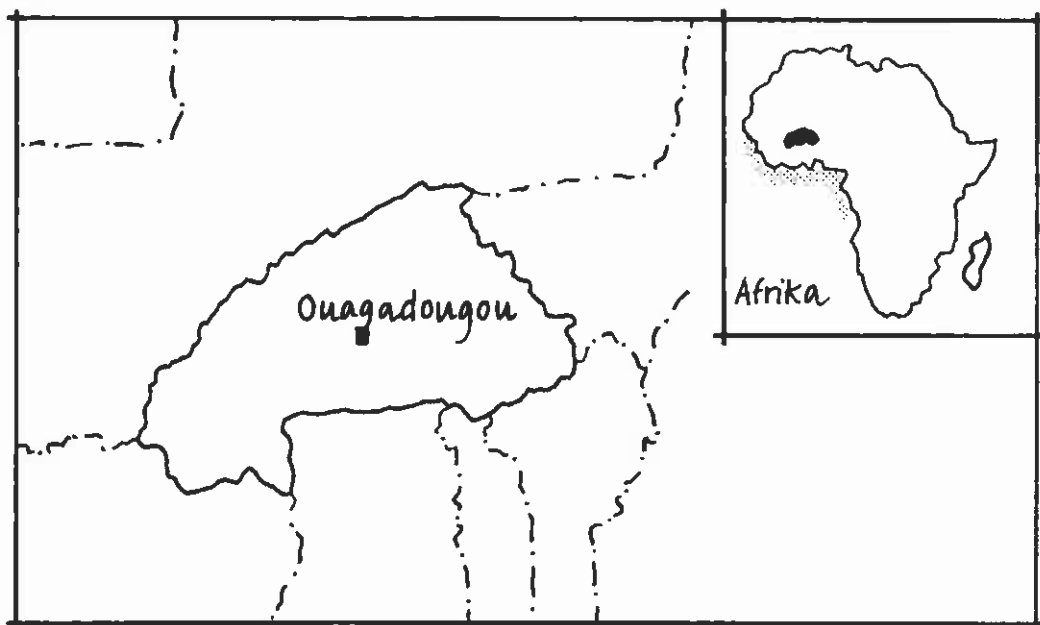
Projektet visar vikten av att vara lyhörd för befolkningens önskemål, optimalt utnyttja familjernas egen förmåga till förbättringar samt att informera ordentligt om de villkor som gäller för projektets genomförande.

Ca 40 000 familjer, bosatta i spontana bostadsområden, har fått förbättrade levnadsförhållanden till en mycket låg kostnad. Projektet har genomförts av inhemska myndigheter i samarbete med Amsterdams universitet och med ekonomiskt bistånd från holländska staten.

Man har omsorgsfullt undersökt de ekonomiska och sociala förhållandena samt tillfrågat de boende om vilka förbättringar de önskade. Enligt dessa önskemål har det genomförts omfördelningar och legalisering av tomtmark samt anläggning av gator och vattenposter.

De boende har individuellt och på egen bekostnad flyttat eller förbättrat sina bostäder efter att det hade upprättats ett kontrakt som gav laglig rätt till tomten.

Burkina Faso

Projekt

Projekttitel: Programme d'aménagement des zones d'habitat spontane de la ville Ouagadougou

Område: Ouagadougou, stadsbebyggelse, spontant bostadsområde

Källa: Amsterdams Universitet

Lokal organisation: Ministry of Public Works/ Urban Planning Department

Finansiär: Holländska staten

Tidsperiod: 1979 —

Land

Invånarantal: 6,64 miljoner (1985)

Befolkningstillväxt: 1,9% (1973 — 1983)

Spädbarnsdödlighet: 146/1.000 (1984)

Medellivslängd: 45 år (1984)

Dokumentation: —

Antal berörda familjer: 40.000

Yta per bostad: —

Byggekostnad per bostad: 100 USD (endast infrastruktur)

Byggekostnad per bostad per BNP per invånare: 0,625 BNP

Andel stadsbefolkning: 11% (1984)

Läs- och skrivkunnighet: 13,2% (över 15 år 1985)

BNP per invånare: 160 USD (1984)

Flygfoto över ett spontant bostadsområde i Ouagadougou.

KRAFTIG TILLVÄXT AV SPONTANA BOSTADSOMRÅDEN

Det inleddes en omfattande inflyttning till städerna i Burkina Faso efter att landet blev självständigt 1960. Befolkningen flyttade huvudsakligen till de tre större städerna, Koudougou, Bobo-Dioulasso och Ouagadougou. 1960 fanns det drygt 60.000 inv i Ouagadougou och 1980 hade antalet invånare ökat till 300.000. Ouagadougous befolkning beräknas fortsätta att växa med 7-8% per år.

1980 bodde mer än 40% av Ouagadougous befolkning i spontana bostadsområden helt utan infrastruktur. Det har ej varit möjligt för myndigheterna att planera för denna snabba urbanisering. Ouagadougou växer okontrollerat, utan möjlighet att planera vare sig gatunät eller placering av industrier, service mm i förhållande till bostadsområden. Under tiden 1960-80 lyckades man göra utstakning av nya bostadstomter omfattande 1.040 hektar, samtidigt växte det spontana bostadsbeståndet med 2.000 hektar.

De spontana bostadsområdena har under lång tid nonchalerats av myndigheterna, man har hävdat att de är illegala och bör rivas för att ersättas med nya "moderna" bostäder. I slutet

av 1970-talet förändrades inställningen till bostadsproblemet och de ansvariga myndigheterna sökte hjälp hos olika internationella biståndsorganisationer. I detta skede inleddes också ett samarbete med stadsbyggnadsavdelningen vid Amsterdams Universitet.

UNDERSÖKNING AV BEFOLKNINGENS BEHOV

Det bildades en projektgrupp bestående av rådgivare från Amsterdams Universitet och representanter för de lokala myndigheterna. Projektgruppen lät genomföra studier av de spontana bostadsområdena och undersökte invånarantal, befolkningssammansättning, tillväxttakt, infrastruktur, bostadsstandard mm. Därefter formulerades en enkel strategi för hur man borde åtgärda bostadsproblemen.

"Stadsplanering och stadsförbättring bör vara en social verksamhet som kommer största möjliga antal till godo; det bör utvecklas övergripande åtgärder, baserade på en realistisk bostadspolitik med utgångspunkt från de socioekonomiska förhållandena för majoriteten av befolkningen."

Traditionellt bostadshus i adobe.

Solskydd vid matlagning och vila.

I klartext innebar det att man accepterade de spontana bostadsområdena och ställde sig frågorna hur man kunde förbättra förhållandena i respektive område samt hur områdena kunde integreras med den övriga staden.

Bostäderna var oftast uppförda av jordväggar med tak av korrugerad plåt samt dörrar och fönster av trä. Man uppskattade andelen lokala byggnadsmaterial till 85%. Kostnaden för varje hus varierade mellan 500 och 5.000 USD. Toaletter och vattenledning saknades helt, tomtstorlekarna varierade kraftigt och gatunätet var helt oplanerat.

Som ett första steg tillfrågades de boende om vilka önskemål de hade vad det gällde förbättringar av sin bostads-situation. Familjerna efterfrågade, i nämnd ordning:

- 1 Säker tillgång till tomten
- 2 Tillgång till rent dricksvatten
- 3 Planerat gatunät

De trångbodda familjerna kunde även tänka sig att flytta till ett annat område om de fick en större tomt. Man underströk också vikten av att få samma gatusystem som i de "riktiga stadsdelarna".

LEGALISERING AV TOMTMARK

Projektgruppen började därefter att upprätta tomtkartor med en mera rättvis tomtfördelning och ett rationellt gatusystem. I största möjliga mån försökte man bevara de befintliga husen. Därefter gjordes en permanent utsättning av de nya tomtgränserna och det upprättades ett kontrakt för varje tomt som gav familjerna laglig rätt till tomten. Familjerna fick därefter ett år på sig att flytta de hus som låg fel med hänsyn till den nya tomtindelningen.

De flesta familjerna hade redan flyttat sina hus efter 2-3 månader och som regel var standarden betydligt högre på de nya bostäderna. Många familjer flyttade också sina hus inom den egna tomten för att få en bättre placering. Man kunde återanvända ca 80% av byggnadsmaterialet från de hus som flyttades. Efter att omflyttningarna var genomförda började man att installera vattenposter för dricksvatten samt att schakta för de nya gatorna.

Projektet omfattar 30.000 tomter vilket innebär ca 40.000 familjer eller 200.000 personer. Kostnaden för projektet är ca 100 USD per tomt och hela kostnaden skall betalas av familjerna. Hittills har ca 90% återbetalat och pengarna går till en "roterande fond" för att genomföra flera projekt.

Lagring av adobeblock.

Tillverkning av adobeblock.

Projektet genomförs i regi av statliga och kommunala myndigheter i Burkina Faso med stöd av rådgivare från Amsterdams Universitet. Holländska staten finansierar genomförandet av projektet med 5.000.000 NLG och därutöver bistår man med rådgivning.

FAMILJENS EGEN FÖRMÅGA ÄR DEN VIKTIGASTE RESURSEN

Undersökningar som har genomförts visar att befolkningen i Ouagadougou uppskattar det sätt på vilket projektet har genomförts. Detta har också framgått tydligt genom att familjerna har flyttat sina hus betydligt fortare än vad som begärts. Dessutom har de ombyggda och nybyggda husen varit av en högre teknisk kvalitet. Detta förklarar Coen Beeker, huvudansvarig vid Amsterdams Universitet, med att familjerna är mera motiverade att investera i bostadsförbättringar när de har säker tillgång, dvs äganderätt, till tomten.

Han menar att projektet har lyckats just på grund av att man har legaliserat bebyggelsen och utgått från den enskilda familjens möjligheter att förbättra sin egen situation. Detta skiljer sig från den traditionella metoden för "upgrading" som Coen Beeker varit med om att genomföra i

exempelvis Tunis. Där har myndigheterna rivit en del av den befintliga bebyggelsen för att kunna anlägga asfalterade vägar, stensatta trottoarer, vatten och avlopp dvs relativt påkostad infrastruktur. Därefter har man varit tvungen att bygga nya bostäder åt de familjer som tvingats bort på grund av de nya vägarna.

En annan viktig skillnad är att man i Ouagadougou hela tiden informerat befolkningen i förväg om vad som kommer att hända och exakt vilka villkor som gäller. I Tunis har befolkningen ofta informerats i efterhand och det har först i ett mycket sent skede upprättats kontrakt, som har garanterat familjerna besittningsrätt till tomterna.

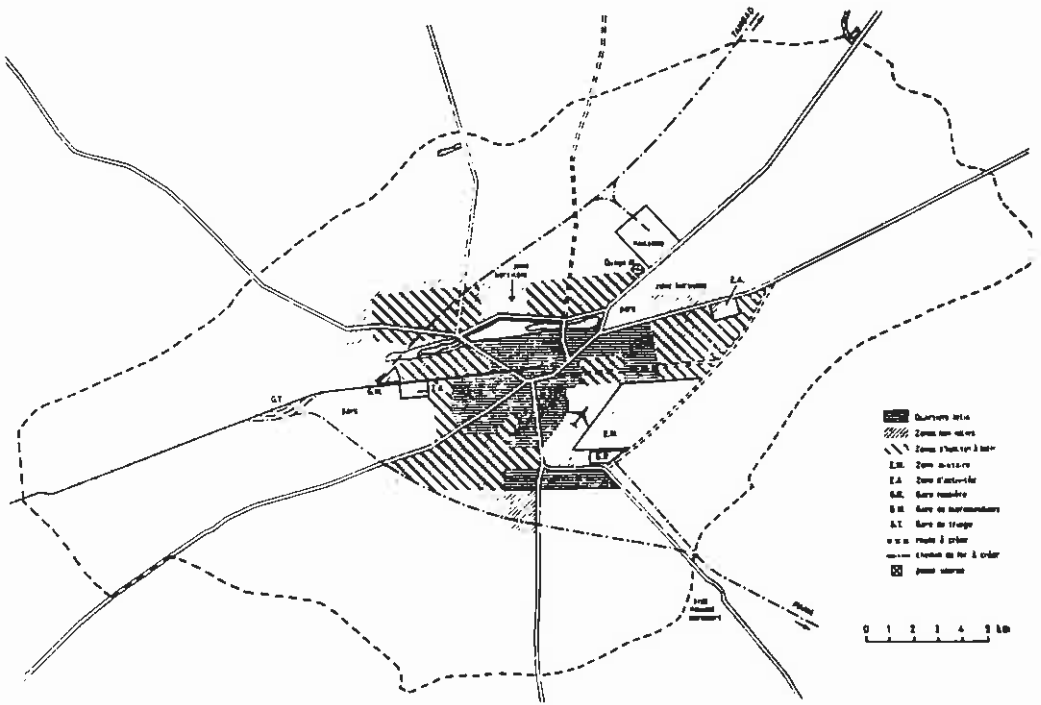
Denna typ av "upgrading" har uppfattats mycket negativt av befolkningen, som ej heller känt någon delaktighet i genomförandet. Dessutom har man behållit en orättvis tomtfördelning inom området och de familjer som flyttats på grund av gatubyggnad har fått "nya fina" hus.

REALISTISKT KOSTNADSNIVÅ ÄR VIKTIGT

Coen Beeker säger "Det är viktigt att hinna ifatt urbaniseringen med de resurser som står till buds. Man måste agera snabbt, det tar för lång tid och kostar för mycket pengar att anlägga infrastruktur så som har skett i Tunisien"

Bygge av nya bostadshus.

Plan över Ouagadougou.

Projektet i Ouagadougou riktar sig till hela befolkningen inom ett par spontana bostadsområden. Familjernas inkomst varierar inom området. Knappast någon är välbärgad, utan det stora flertalet tillhör de fattigaste grupperna. Det är anmärkningsvärt att projektet kunnat medföra så omfattande förbättringar inom respektive bostadsområde på så kort tid och till en så låg kostnad.

Projektledningen har valt att satsa alla resurser på att omstrukturera bebyggelsen och att anlägga mycket enkel infrastruktur för att nå så stor andel av befolkningen som möjligt. Man bedömer också att detta varit en riktig inställning även om man idag också önskar att man kunde bistå familjerna med rådgivning vid byggandet. Det man framförallt tänker på då är hur man skall disponera tomt och bostad så effektivt som möjligt, t ex vilka möjligheter som finns att bygga samman hus mellan olika tomter.

2.3 Jordbävningssäkra bostäder i lokala material

Bostadshus med stomme av träkonstruktion.

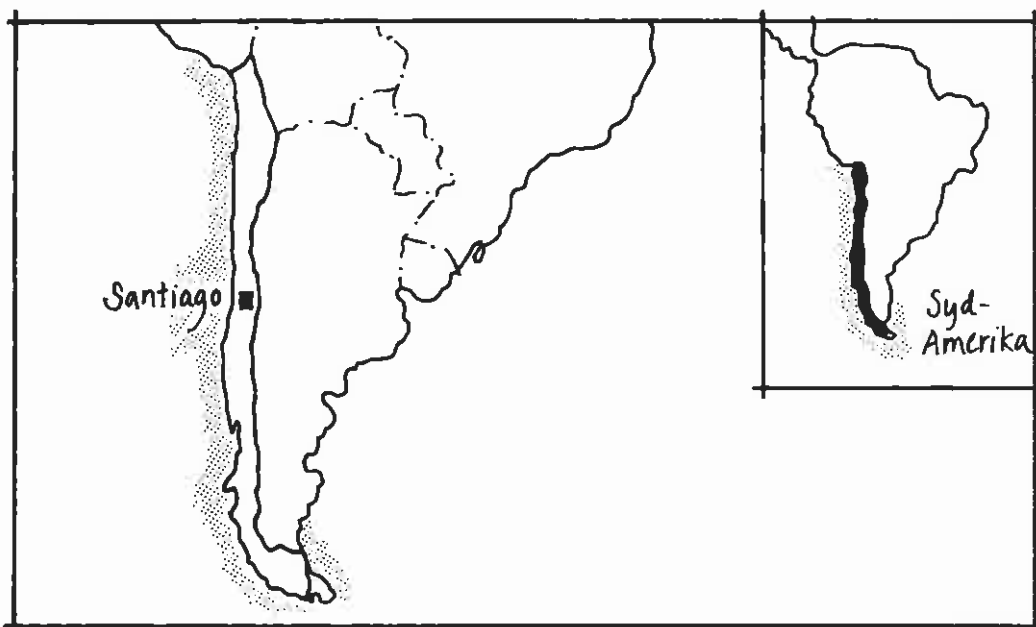
Projektet visar hur man genom experimentbyggande i liten skala har fått bättre kunskaper om möjligheterna till att genomföra bostadsförbättringar. Detta har, i sin tur, lett till en utvidgad självbyggeriverksamhet med tonvikt på rådgivning, kredit och mängdinköp av byggnadsmaterial.

Tio familjer bosatta i ett spontant bostadsområde har upplevt radikala förbättringar av sin bostadsstandard. Projektet är ett pilotprojekt och har genomförts med ekonomiskt bistånd av en privat fransk biståndsorganisation.

Man började med att studera de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för att bygga nya bostäder åt en grupp av de fattigaste familjerna i Santiago de Chile.

Därefter utvecklades en billig hustyp huvudsakligen av lokala byggnadsmaterial som var anpassad till familjernas inkomstnivå och lämplig för självbyggeri under handledning av instruktörer.

Chile

Projekt

Projekttitel: Techo abrigo y bienester social

Område: La Pintana, stadsdel i Santiago de Chile

Källa: La Cimade

Lokal organisation: Taller Norte

Finansiär: La Cimade

Tidsperiod: 1985 — 1986

Dokumentation: —

Antal berörda familjer: 10

Yta per bostad: —

Byggkostnad per bostad: 4.000 USD

Byggkostnad per bostad per BNP per invånare: 2,35 BNP

Land

Invånarantal: 12,07 miljoner (1985)

Befolkningsstillväxt: 1,7% (1973 — 1983)

Spädbarnsdödlighet: 22/1.000 (1984)

Medellivslängd: 70 år (1984)

Andel stadsbefolkning: 83% (1984)

Läs- och skrivkunnighet: 94,4% (1985)

BNP per invånare: 1.700 USD (1984)

Ursprungliga bostäder i La Pintana.

LA PINTANA - ETT SPONTANT BOSTADSOMRÅDE

La Pintana är ett område i Santiago de Chile, som huvudsakligen består av spontan bostadsbebyggelse. Enligt officiell statistik finns det 26.485 bostäder (1986) inom området, 565 av dessa bedöms vara "bra", 15.534 "icke tillfredsställande" och 10.386 "mycket dåliga".

Familjerna som bor i området tillhör de fattigaste grupperna i Santiago de Chile och saknar ekonomiska resurser att själva förbättra sina bostäder. 1984 gick tio familjer samman för att försöka bygga nya hus. Man kontaktade Taller Norte, en ideell chilensk organisation, som arbetar med bostadsförbättringar i städer.

Taller Norte bildades 1983 för att ge fackmässig rådgivning till enskilda grupper och kooperativ som vill förbättra sina bostäder. Det fanns ett stort behov av denna insats eftersom regeringen försummat detta arbete. Taller Nortens arbetslag består idag av 10 personer; 3 arkitekter, 2 tekniker, 2 socialarbetare, 1 vuxenutbildare och 2 sekreterare. Man driver ett flertal projekt för förbättring av bostadsområden samt för nybyggnad av bostäder.

Taller Norte kontaktade La Cimade, en fransk religiös biståndsorganisation, för att kunna finansiera ett projekt för de 10 familjerna i La Pintana. La Cimade stödjer ett flertal utvecklingsprojekt i Latinamerika, ofta inom bostadssektorn.

PILOTPROJEKT - UTVECKLING AV EN NY BYGGMETOD

Man bildade en arbetsgrupp som började studera de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för att bygga nya bostäder. Familjerna bodde i skjul av plåt och annat över-skottsmaterial. Att bygga nya bostäder i tegel eller betonghålsten skulle bli alltför dyrt i förhållande till familjernas inkomster. Avsikten var att utveckla en billig byggmetod som i fortsättningen skulle kunna användas av andra familjer utan stort ekonomiskt bistånd.

Det har funnits en tradition att bygga bostäder av jord i Chile. Dessa hus har gett ett bra klimatskydd och har byggts till en låg kostnad. Problemet är att husen ej har varit jordbävningssäkra och att många förstördes i samband med jordbävningen i mars 1985.

Nybyggda bostäder i stabiliserad jord.

Trots detta bestämde arbetsgruppen sig för att använda jord som byggnadsmaterial så att man skulle få en rimlig byggkostnad. La Cimade anlätade Craterre (se projekt "Mayotte-öarna") för att utveckla en modern teknik som är mera jordbävningssäker. Craterre utvecklade en hustyp med en bärande stomme av trä och utfyllnad med stabiliserade jordblock, en förenklad variant av ett traditionellt korsvirkeshus.

1985 startades projektet, som har döpts till TEBISAL (Techo abrigo y bienestar social), och i juni 1986 stod tio hus inflyttningsklara i La Pintana. Familjerna hade då själva byggt sina hus med hjälp av instruktörer och hantverkare från Taller Norte. Projektet har finansierats av La Cimade och familjerna skall återbetala byggkostnaden till en rotande fond så att det kan genomföras nya projekt.

De tio familjerna i La Pintana har upplevt en radikal förbättring av sin bostadsstandard. Många nya familjer står nu på kö för att bygga bostäder med jord som byggnadsmaterial.

Då projektet påbörjades var befolkningen mycket skeptisk till att använda jord som byggnadsmaterial, även enligt de nya metoderna. Arbetsgruppen har lagt stor vikt vid information och praktiska demonstrationer för att arbeta bort denna psykologiska spärr.

Avsikten var från början att fortsätta bostadsbyggandet med hjälp av de amorteringar som familjerna gör till den rotande fonden. Detta har ej fungerat, däremot har det visat sig att det finns andra möjligheter.

PROJEKTET FORTSÄTTER I STÖRRE SKALA

I Chile har enskilda familjer möjlighet att låna en begränsad summa pengar av staten för att bygga en bostad. Denna summa räcker inte till för att bygga ett hus av normal standard och därför har denna möjlighet hittills ej kunnat utnyttjas av den fattiga befolkningen i La Pintana. Däremot räcker lånen till att uppföra de lågkostnadshus som nu utvecklats genom TEBISAL-projektet.

För att få ett statligt bostadslån krävs det två saker, dels en kontantinsats dels kunskap om hur man går till väga för att ansöka om ett lån. För en familj med tre barn krävs det en kontantinsats motsvarande 400 SEK vilket är fullt möjligt att betala även för de fattigaste familjerna. Där-

Nybyggda bostäder i stabiliserad jord.

emot är det betydligt svårare att ansöka om lånet eftersom de flesta fattiga familjerna ej är läskunniga och den byråkratiska processen är mycket komplicerad.

Taller Norte har nu med stöd av La Cimade startat en ny projektetapp som omfattar:

- Upprättande av en rådgivningsbyrå dit familjerna kan gå och få hjälp med byråkratiska problem vid låneansökningar.
- Kurser och handledning i självbyggeri
- Uppförande av en central byggnad som innehåller snickeri- verkstad och lager. Syftet är att göra mängdinköp av vissa byggnadsmaterial för att pressa priserna. Därefter säljs byggnadsmaterialen på kredit till familjerna.

2.4 Självbyggeri med prefabricerade material

Vy över nybyggda hus i La Trinidad.

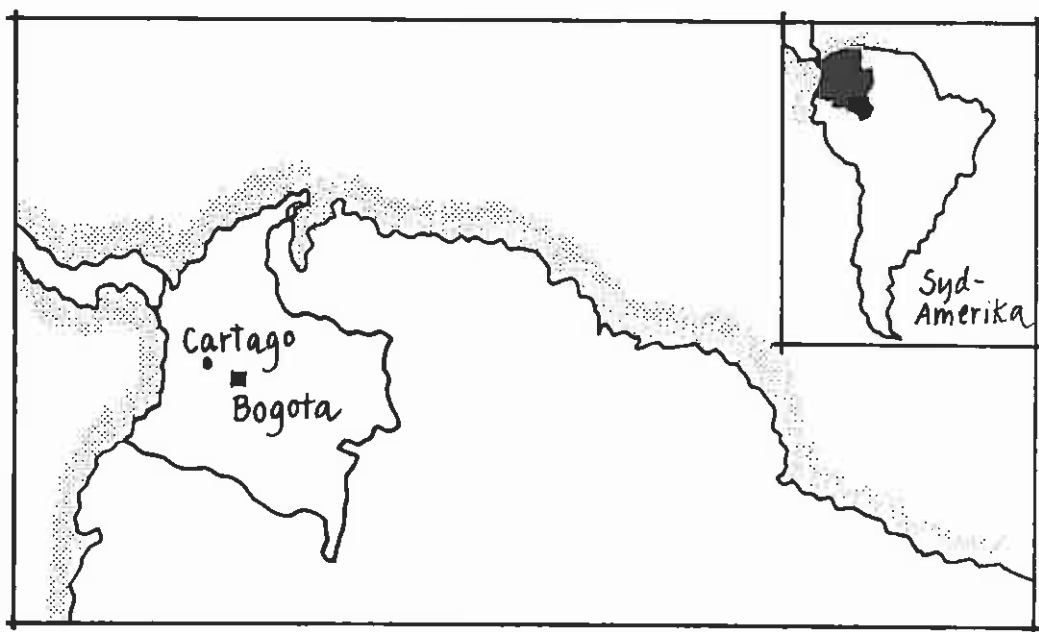
Projektet visar hur en enskild organisation kan bidra till bostadsförbättringar genom ett medvetet tillvägagångssätt. Genom organiserat självbyggeri har 44 familjer fått möjlighet att bygga nya bostäder.

Projektet har genomförts av en inhemsk enskild organisation i samarbete med lokala myndigheter. Finansiering har skett dels genom inhemska medel, dels via en västtysk enskild organisation.

Stor vikt har lagts vid grupparbete samt gemensamma diskussioner angående husstorlekar, egen arbetsinsats, finansiering m m. Familjerna återbetalar huslånen till en "roterande fond" för finansiering av fortsatt bostadsbyggande.

Man har utvecklat en byggmetod, lämplig för självbyggeri, som är en kombination av traditionellt byggande och monteringsfärdiga element. Familjerna indelades i arbetslag som arbetade under ledning av en förman anställd av projektet.

Colombia

Projekt

Projekttitel: La Trinidad

Område: Cartago, Valle de Cauca

Källa: DESWOS, Deutsche Entwicklungshilfe für Soziales Wohnungs- und Siedlungswesen

Lokal organisation: Corporation Diocesana

Finansiär: DESWOS

Tidsperiod: 1981 — 1985

Dokumentation: DESWOS fallstudie "La Trinidad" in Cartago/Kolumbien

Antal berörda familjer: 44 familjer — 233 personer

Yta per bostad: 49 m²

Byggkostnad per bostad: 1.780 USD

Byggkostnad per bostad per BNP per invånare: 1,28 BNP

Land

Invånarantal: 28,62 miljoner (1985)

Befolkningstillväxt: 1,9% (1973 — 1983)

Spädbarnsdödlighet: 48/1.000 (1984)

Medellivslängd: 65 år (1984)

Andel stadsbefolkning: 67% (1984)

Läs- och skrivkunnighet: 88,1%

BNP per invånare: 1.390 USD (1984)

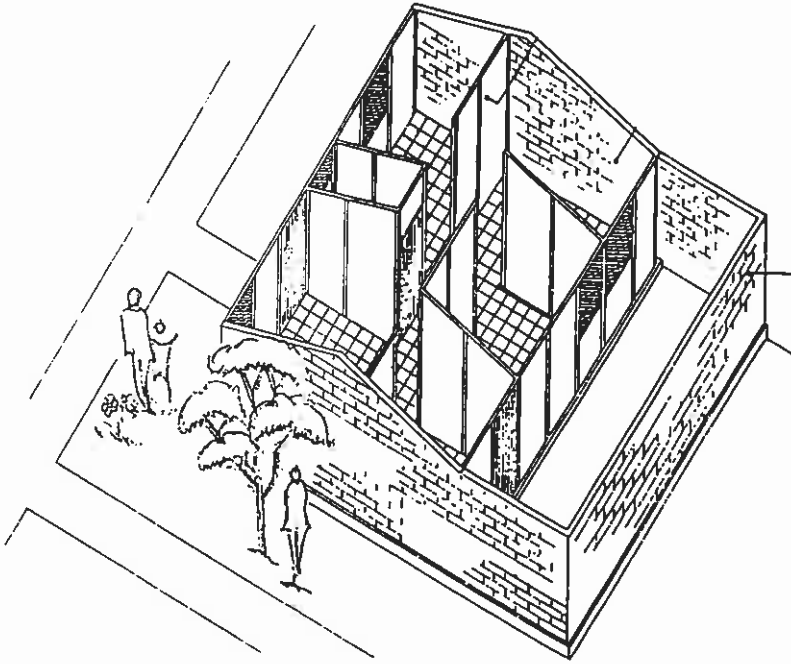
Nybyggt bostadshus.

CARTAGO DRABBAS OFTA AV NATURKATASTROFER

Staden Cartago ligger i norra delen av provinsen Valle del Cauca, knappt 40 mil från Bogota. 1985 var invånarantalet 98.865 jämfört med drygt 28 miljoner invånare för hela Colombia. Klimatet är varmt och torrt med en årsmedeltemperatur på 24°C. Det förekommer ofta översvämningar från floden La Vieja som gränsar till staden. Området drabbas även av jordbävningar.

Den senaste 10-års perioden har befolkningstillväxten minskat i Colombia medan urbaniseringen har ökat. I början av 1980-talet bodde cirka 65% av befolkningen i städer. Urbaniseringen medför ökad efterfrågan på infrastruktur, men myndigheterna saknar resurser att tillhandahålla denna service. 30% av Colombias befolkning lever i de fyra största städerna och över 40% av bostadsbristen i samtliga städer är koncentrerad till dessa fyra städer.

I Cartago har bostadsbristen ökat markant under de senaste två åren och uppskattas till ca 7500 bostäder. Sammanlagt byggdes 582 bostäder mellan 1959-82 enligt ICT, Instituto de Crédito Territorial, som är det statliga organet för främjande av bostadsförbättringar.

Hustyp som utvecklats av Servienda.

CDCC BILDAS FÖR ATT ARBETA MED BOSTADSFÖRBÄTTRINGAR

1970 svämmade La Vieja-floden över och nästan 70% av familjerna i den drabbade stadsdelen blev utan bostad. Då bildades CDCC, Corporacion Diocesana Pro-Comunidad Christiana, för att ägna sig åt byggande och utbildning. CDCC bidrog till uppförandet av nya hus i bostadsområdena Las Colinas (220 bostäder) och El Guadual (70 bostäder). Finansieringen ordnades genom årskollekt från staden Cartago (cirka 1 500 000 Pesos/år), frivilliga bidrag, hjälp från privata organisationer samt vinst från försäljning av byggnadsmaterial.

I samma stadsdel fanns ett bostadsområde, La Trinidad, där det bodde 44 familjer. De flesta familjerna bestod av 5-6 personer. Trångboddheten var väldigt stor. De flesta hade endast tillgång till ett rum i något förfallet hus och de delade kök och badrum med flera andra familjer.

1981 bestämde CDCC sig för att starta ett bostadsprojekt i La Trinidad efter de goda erfarenheterna från Las Colinas och El Guadual. Medel till byggandet tillskötts från DESWOS, Deutsche Entwicklungshilfe für Sociales Wohnungs und Siedlungswesen, en ideell väst-tysk organisation som arbetar med finansiering och genomförande av bostadsprojekt i

tredje världen. Detta bistånd vidarebefodrades som byggkredit till de 44 deltagande familjerna i projektet. Medlen förvaltades av CDCC.

Stadsförvaltningen i Cartago med sin stadsplaneavdelning, stadsverket och avdelningen för offentliga arbeten inom provinsen var de lokalt ansvariga myndigheterna. Där skedde godkännande av byggplaner såväl som kontroll av infrastrukturnät, vägar och gemensamhetsytor.

FAMILJERNA VALDES UT ENLIGT BESTÄMDA KRITERIER

Efter hembesök av socialarbetare från CDCC valdes familjerna ut enligt följande kriterier:

- Familjeinkomst i förhållande till officiell minimilön (låg inkomst prioriterades)
- Förmögenhet, speciellt fast egendom (ringa förmögenhet prioriteras)
- Bofast i Cartago under minst fem år
- Bostadsstandard (dålig standard prioriteras)
- Intakt familjestruktur
- "Hederliga" familjer, som fungerar väl i ett kollektiv
- Avsikt och förmåga att delta i kollektivarbete

CDCC organiserade deltagarna. Första steget i kollektivarbete bestod i så kallade arbetsmöten som hölls en gång per vecka. Före byggstarten diskuterades skisser, husstorlek, byggsätt, omfång och insats av eget arbete, finansiering, eventuella sanktioner mot familjer som inte fullföljer sina förpliktelser etc. En annan viktig del i gruppintegreringen var det socialarbete som kooperativet bedrev. Arbetet omfattade hembesök, samtal, familjeomsorg, kurser, seminarier och olika andra aktiviteter. Kurserna kunde omfatta matlagning och näringslära, tygmåleri, sömnad och klippning, första hjälpen, mänskliga relationer, utbildning i ledarskap. Sammanfattningsvis kan sägas att detta socialarbete har varit mycket verkningsfullt.

BOSTÄDERNA BYGGDES AV BESTÄNDIGA MATERIAL

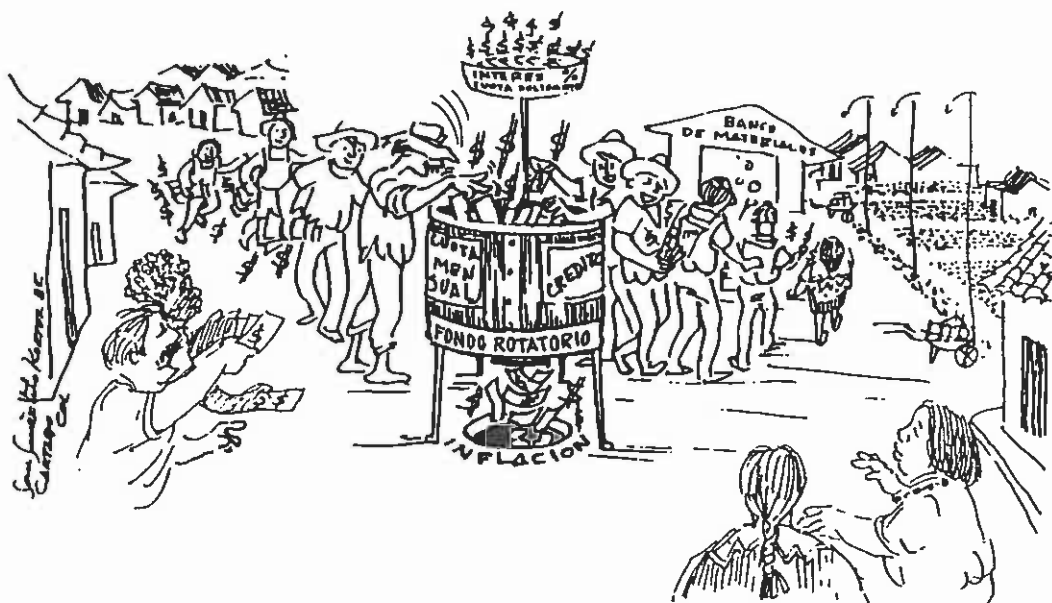
CDCC ansvarade för projektets genomförande. De erhöll en del hjälp såsom t ex utsättning av tomterna som gjordes tillsammans med stadsplaneverket. De fick också hjälp av

SERVIENDA med val av husbyggnadssätt. SERVIENDA är en privat colombiansk organisation som bl a arbetar med utveckling av enkla byggmetoder.

De 44 familjerna indelades i fem arbetslag, var och ett med en arbetsförman som var anställd av CDCC. Arbetsgruppen utsåg en ansvarig för bl a verktygen. Karakteristiskt för byggsättet var en kombination av traditionella byggnadsmaterial och monteringsfärdiga element. Grunden göts med betong, gavelväggarna murades med massivt tegel. Övriga ytterväggar liksom innerväggarna byggdes av monteringsfärdiga cementplattor (97x97x3,2cm). Taket täcktes med traditionella tegelpannor. Golvet bestod av cement och badrummet innehöll dusch, wc och handfat.

Under byggtiden visste ingen vem som skulle få tillgång till det aktuella huset. Först när ett bestämt antal hus var färdiga lottades de ut. Underhållet av vattenledningar och elnät ansvarade staden för. Kostnaderna togs ut av brukarna på traditionellt sätt varje månad.

Då projektet genomfördes låg den månatliga genomsnittslönen på 5700 Pesos (81 USD). Det motsvarar 77% av den statligt fastställda minimilönen som endast 10% av familjerna uppnådde. Hyran blev 1000-1500 Pesos. Vilket, i medeltal, utgjorde cirka 30% av familjernas inkomst.

Utdrag ur informationsmaterial till befolkningen.

I samarbete med DESWOS inrättades ett roterande fondsystem för att finansiera bostadsbyggandet. Återbetalningarna till fonden har uppfyllts till 98%. Amorteringarna till denna fond användes till det nästa självbyggeriprojektet. Detta projekt, "San Pablo" genomfördes 1983-85.

PROJEKTET HAR VARIT LÄRORIKT

De erfarenheter som drogs av projektet var:

- Fattiga människor är ofta oförmögna att förbättra sina bostäder av brist på utbildning, tid, information och kontakter. Beroendet av erfarna organisationer blir stort.
- Projektet i La Trinidad är ett bevis för att självbyggeri och "low-cost"-byggande är ett realistiskt alternativ till professionellt bostadsbyggande. Däremot utgör projektet ingen modell för hur folk kan lära sig att förbättra sin bostadssituation helt på egen hand.
- CDCC har, som självbyggeriorganisation, samlat erfarenheter och kan härigenom succesivt förbättra verksamheten.

För ett gott resultat av bostadsbyggandet var följande punkter väsentliga i La Trinidad:

- Att vinna de lokala myndigheternas medverkan.
- Att fastslå extern (DESWOS) och intern (roterande fonder) finansiering
- Att optimalt utnyttja familjernas möjligheter i kollektivarbetet och finansieringen
- Att minska kostnaderna genom produktion av byggnadsmaterial av bra kvalitet.

Genom att beakta detta har man kunnat visa att självbyggeri är ett realistiskt byggnadssätt. Detta är kanske den viktigaste lärdomen av projektet La Trinidad.

2.5 Tak som bostadsförbättring på landsbygden

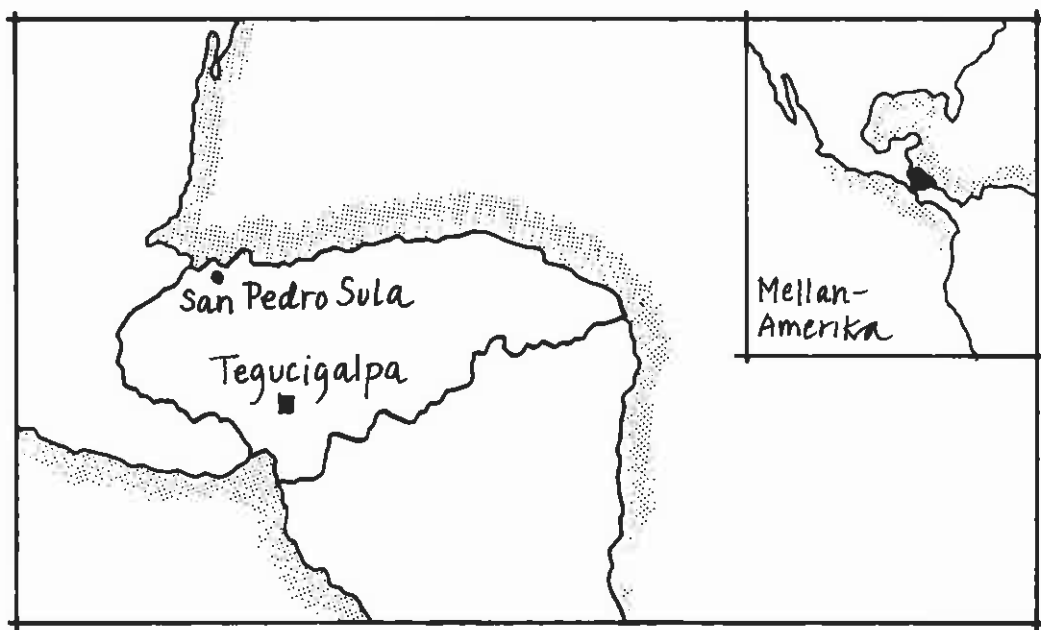
Hus kompletterat med väggmaterial.

Projektet visar hur man kan åstadkomma omfattande bostadsförbättringar på landsbygden till en låg kostnad genom att garantera äganderätt till marken och optimalt utnyttja familjernas egna resurser.

Genom projektet har 94 familjer på landsbygden, tidigare fördrivna och bostadslösa, fått nya bostäder. Projektet har genomförts av en lokal församling med rådgivning och ekonomiskt stöd av Pingstmissionens U-landshjälp.

Det har, genom projektets försorg, uppförts husstommar och tak med hjälp av lokala hantverkare. Därefter har familjerna själva färdigställt husen. Samma princip, d v s att förse med de byggnadsdelar som är svårast för familjerna att utföra, har också tillämpats vid byggande av latriner.

Honduras

Projekt

Projekttitel: Byupprustning

Område: Byar i omgivningen av San Pedro Sula

Källa: Pingstmissionens U-landshjälp

Lokal organisation: Pingstmissionens U-landshjälp

Finansiär: Pingstmissionens U-landshjälp

Tidsperiod: 1980 – 1981

Land

Invånarantal: 4,37 miljoner (1985)

Befolkningsstillväxt: 3,5% (1973 – 1983)

Spädbarnsdödlighet: 77/1.000 (1984)

Medellivslängd: 61 år (1984)

Dokumentation: —

Antal berörda familjer: 94

Yta per bostad: 25 m²

Byggkostnad per bostad: 2.020 SEK

Byggkostnad per bostad per BNP per invånare: 2.020 SEK/700 USD

Andel stadsbefolkning: 39%

Läs- och skrivkunnighet: 59,5% (1985)

BNP per invånare: 700 USD (1984)

Ursprunglig bostad.

HONDURAS - ETT JORDBRUKSLAND

Honduras ligger mitt i Centralamerika. Söder om Guatemala, öster om El Salvador och norr om Nicaragua. Landet är mycket kuperat med bergskedjan Cordillera Central som går över nästan hela landet. Lågland finns i norr, där San Pedro Sula är beläget, och på den vidsträckta slätten i söder och i floddalarna. Terrängen innebär stora kommunikationsproblem.

Klimatet varierar kraftigt. Det tropiskt heta och fuktiga klimatet vid kusterna mildras starkt i bergstrakterna där man har ett behagligt, tempererat klimat. Befolkningen, till största delen mestiser (avkomling av vit och indian), är ojämnt fördelad över landet. De flesta bor i den inre höglandsregionen och vid den tropiska kusten.

Jordbruket sysselsätter 2/3 av den yrkesverksamma befolkningen i Honduras. Det finns två typer av jordbruk, dels odling för naturahushållning och dels plantagejordbruk. Plantagerna ägs av storgodsägare eller utländska företag. Typiskt för Honduras är bananplantagerna som till största delen ägs av de två USA-ägda jättarna United Fruit och Standard Fruit.

Nybyggd stomme med tak.

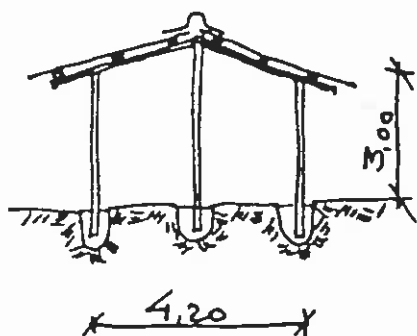
1974 drabbades norra Honduras av orkanen "Fifi". Folket i regionen förlorade alla sina tillgångar och omkring 10 000 människor omkom.

I San Pedro Sulas omgivningarna bosatte sig överlevande människor och byggde sina "bostäder" med väggar och tak av plastsäckar eller i bästa fall bambu och plåt. Människorna hade drivits från plats till plats innan de hamnade i dessa byar, där de lyckades skaffa sig tomter. De flesta människorna var arbetslösa varav många ensamstående mödrar. Under skördetiden fanns det tillfälliga arbeten på farmarna runt San Pedro Sula.

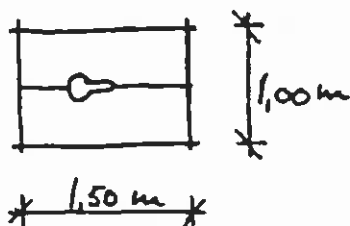
1965 började Svenska Pingstmissionens U-landshjälp att arbeta i staden San Pedro Sula. Det har byggts en yrkesskola för snickare, hushållsskola för flickor och ett barnhem på missionens område.

TAK SOM BISTÅND

Pingstmissionen tog 1980 initiativ till ett "takprojekt" för att förbättra bostadsförhållandena för 94 familjer i fyra byar i San Pedro Sulas omgivningarna. Takprojektet om-

Skiss, husstomme.

Skiss, latrinlock.

fattade uppförande av trästolpar som hustommar och tak-täckning med korrugerad plåt. Bostadsytan uppgick till $25\text{m}^2/\text{hus}$ och golven cementerades. Väggarna fick familjerna bygga själva. Toaletterna utgjordes av latrinplattor i betong som familjerna fick sig tilldelade när de hade grävt en grop. Väggar och tak till toaletterna fick familjerna bygga helt själv.

Takkonstruktionerna uppfördes för en by i taget. Pingstmisionen ansvarade för inköp av material samt byggkontroll. Missionens inhemske snickare ledde byggandet av takkonstruktionerna och familjerna hjälpte till med grovarbetet.

I de flesta fallen har kvinnorna fått äganderätten till husen. Detta har skett för att garantera att kvinnan som sköter barnen ej skall bli utkastad om mannen av en eller annan orsak vill bli av med henne. Byborna har fått en människovänlig tillvaro, efter honduranska mått, genom takprojektet. Att få bo i ett eget hus på en egen tomt som man själv äger är som en dröm för dessa människor som blivit drivna från markområden ägda av storgodsägare.

Genom att enbart bygga takkonstruktioner har man dels lyckats minska byggkostnaderna, och därmed behovet av ekonomiskt bistånd, dels tagit tillvara familjernas egen förmåga att bygga bostäder. Byggkostnaden för ett färdigt tak på stolpar uppgår till cirka 1 500 SEK per tak exklusive kostnad för arbetsledning.

Samma metod har tillämpats för toaletter dvs man har bidragit med den byggnadsdel som är svårast för familjerna att själva införskaffa eller tillverka. Takprojektet är exempel

Vy över ett område som färdigställts.

på ett effektivt sätt att åstadkomma omfattande bostadsförbättringar på landsbygden till en låg kostnad.

Hans Alsbo, projektledare, säger: "Vi har sett många av dessa människor som praktiskt tagit var mer döda än levande, få ett nytt liv. De har vaknat upp, börjat hålla rent kring sig, pyssla om sina barn och tagit nya tag för att överleva. U-landshjälp på rätt nivå, med det folk man arbetar med, är till stor välsignelse".

2.6 Befolkningen upprustar sitt bostadsområde

Nya gator planerades för att få mera luft.

Projektet visar hur människor genom sin egen organisationsförmåga och uthållighet har uppnått grundläggande rättigheter och tillgång till service som tillfredsställer basbehoven.

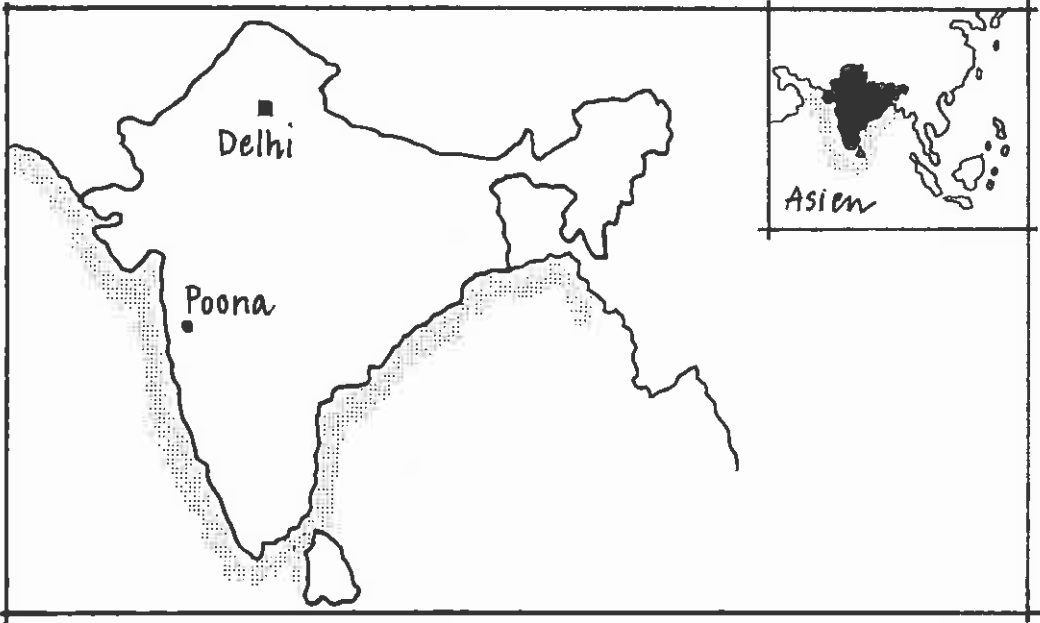
Genom projektet har 1 250 familjer i ett spontant bostadsområde fått förbättrade levnadsförhållanden. Förbättringarna har genomförts av befolkningen själva med stöd av en lokal myndighet.

Genom att hyresstrejka gemensamt lyckades familjerna tvinga de illegala jordägarna att lämna ifrån sig marken till ett lågt pris.

Därefter organiserade man sig och bildade en styrande kommitté för att få legal status och upprättade en plan för området som innehöll nya tomtgränser och anläggande av infrastruktur.

Inom mindre än ett år var 80% av tomterna bebyggda. Underhåll av gemensamma anläggningar löstes genom att kommittén samlade in frivilliga bidrag för att anställa tio kvinnor från bosättningen.

Indien

Projekt

Projekttitel: Ganeshnagar Settlement Improvement Programme

Område: Stadsdelen Yerawada i Poona, Maharastra

Källa: —

Lokal organisation: PMC, Poona Municipal Corporation

Finansiär: —

Tidsperiod: 1970 — 1975?

Land

Invånarantal: 750,90 miljoner (1985)

Befolkningsstillväxt: 2,3% (1973 — 1983)

Spädbarnsdödlighet: 90/1.000 (1984)

Medellivslängd: 56 år (1984)

Dokumentation: NGO Habitat Project, AHAS

Antal berörda familjer: 1.250

Yta per bostad: —

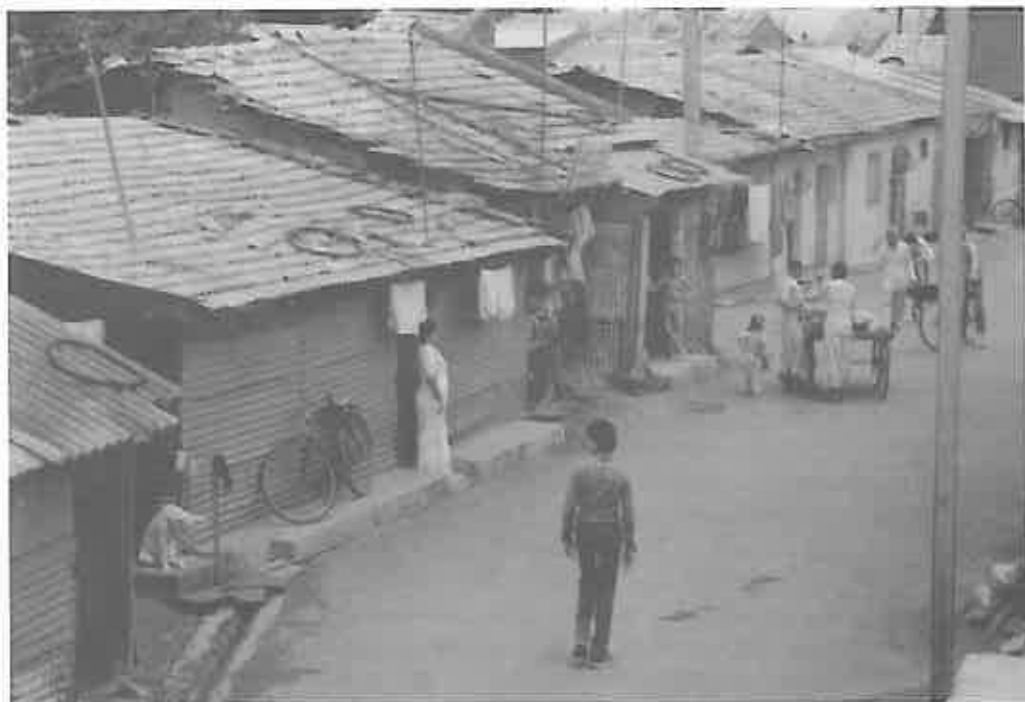
Byggkostnad per bostad: —

Byggkostnad per bostad per BNP per invånare: —

Andel stadsbefolkning: 25% (1984)

Läs- och skrivkunnighet: 43,5% (1985)

BNP per invånare: 260 USD (1984)

Gatubild från Ganeshnagar.

GANESHNAGAR - ETT SPONTANT BOSTADSOMRÅDE

Poona är en stor industristad i staten Maharashtra i västra Indien. Poonas invånarantal har växt från 597 562 (1961) till 1 203 351 (1981). 1976 bodde en tredjedel av Poonas befolkning i 327 spontana bostadsområden - och 1991 förväntas hälften av stadens befolkning bo i spontana bostadsområden. Ganeshnagar är ett spontant bostadsområde med cirka 1200 familjer beläget i stadsdelen Yerawada.

1968 exploderade en ammunitionsfabrik i Poona och många av de drabbade familjerna flyttade till stadsdelen Yerawada för att där bilda en ny bosättning. Myndigheterna brydde sig inte om familjerna. Därför ockuperade illegala "jordägare" marken och byggde hyddor för att hyra ut dessa till de nyinflyttade. Hela området styrdes med våld av jordägarna.

BEFOLKNINGEN ORGANISERADE SIG

1970 bildade några familjer en grupp för att bekämpa "jordägarna". Efter en kort tid fick gruppen också stort stöd

Entrérum som blivit en liten butik.

från de övriga familjerna. Man började att hyresstrejka och därefter förlorade "jordägarna" kontrollen över området och tvingades att sälja marken billigt till familjerna. Vid slutet av året var området fritt från de illegala jordägarna.

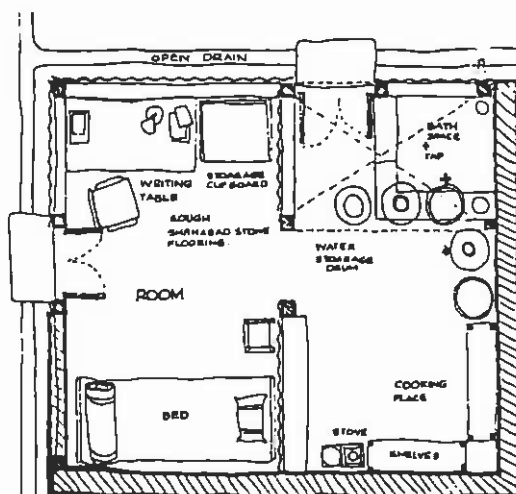
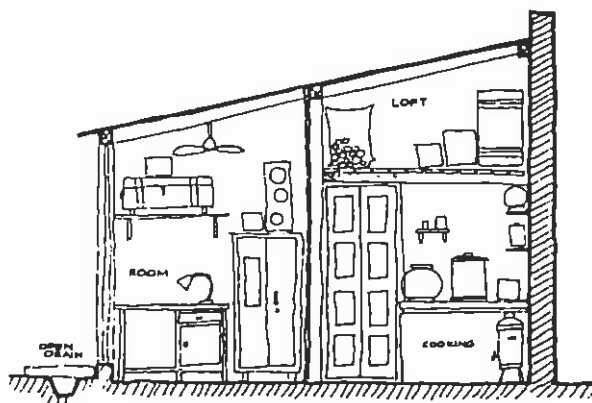
1971 beslöt gruppens ledning att legalisera organisationen, Poona Municipal Corporation (PMC), genom att tillsätta en vald styrelse. Bosättningen indelades i nio distrikt. Det första styrelsen gjorde var att utarbeta en ny stadsplan för Ganeshnagar. Den nya planen innehöll gator, tomtgränser och en stor öppen plan vid infarten till området. Målsättningen var att familjerna skulle behålla sina tomter och att så få hus som möjligt skulle förstöras. Man begärde mera mark från kommunen för att planen skulle kunna genomföras. Inom loppet av mindre än ett år hade de boende redan realiserat 80% av planen.

1973-74 tvingades PMC att installera ledningar för dricksvatten, dränering och avloppsledningar samt en soptipp. 1975 installerade PMC vattentankar, gatubelysning, allmänna toaletter och anlade mindre vägar.

Det uppstod snart problem med underhåll av den nya infrastrukturen. Styrelsen samlade då in frivilliga bidrag för att anställa tio kvinnor från bosättningen för att sköta underhållet. Detta fick till följd att alla blev medvetna om vikten av underhåll och det fick också PMC att installera ytterligare latriner och vattentankar.

PROJEKTET HAR LETT TILL FLERA FÖRBÄTTRINGAR

1976 förvärvade PMC marken av de statliga myndigheterna. Detta medförde större säkerhet för de boende att få stanna kvar och stimulerade dem till att satsa pengar i bostadsförbättringar. 1979-80 övertog PMC hela ansvaret för underhållet inom området som en del i ett större politiskt beslut.

Skiss på en typisk planlösning.

Efter PMCs framgångar fortsatte flera andra projekt. 1979 byggdes en sköterskeskola. Det bildades en kvinnoorganisation som skötte ett daghem liksom utspisning för behövande barn. Symaskiner införskaffades för att ge inkomstmöjligheter för en del kvinnor. 1980 startades byggandet av ett tempel som stod färdigt 1984 tillsammans med ett gymnasium och en förskola.

Ett fullskaleprogram för att förbättra bostäderna startades 1976. Man använde tegel eller sten till väggarna och en mängd olika begagnade byggnadsdelar till resten av huskonstruktionen. Förbättringarna har fortsatt kontinuerligt och omkring 1985 var nästan alla husen byggda av permanenta material. Många familjer har förvandlat entrérummen till små butiker eller hantverkslokaler. De mest välbärgade har byggt på en andra våning.

18 år efter bildandet är Ganeshnagar inte längre ett spontant bostadsområde i dess ursprungliga betydelse. Genom sin egen organisationsförmåga har folket med stöd från PMC tillkämpat sig grundläggande rättigheter och erhållit service som tillfredställer deras basbehov.

"Det finns flera exempel på områden som fått liknande basservice från PMC utan att kunna visa på samma fina resultat som Ganeshnagar. Skälet är att människorna inte har varit organiserade. Ganeshnagar är alltså ett praktexempel på vikten av att organisera hela bosättningen".
(John Turner)

2.7 Organiserat självbyggeri i stor skala

Bostadshus byggt genom självbyggeri.

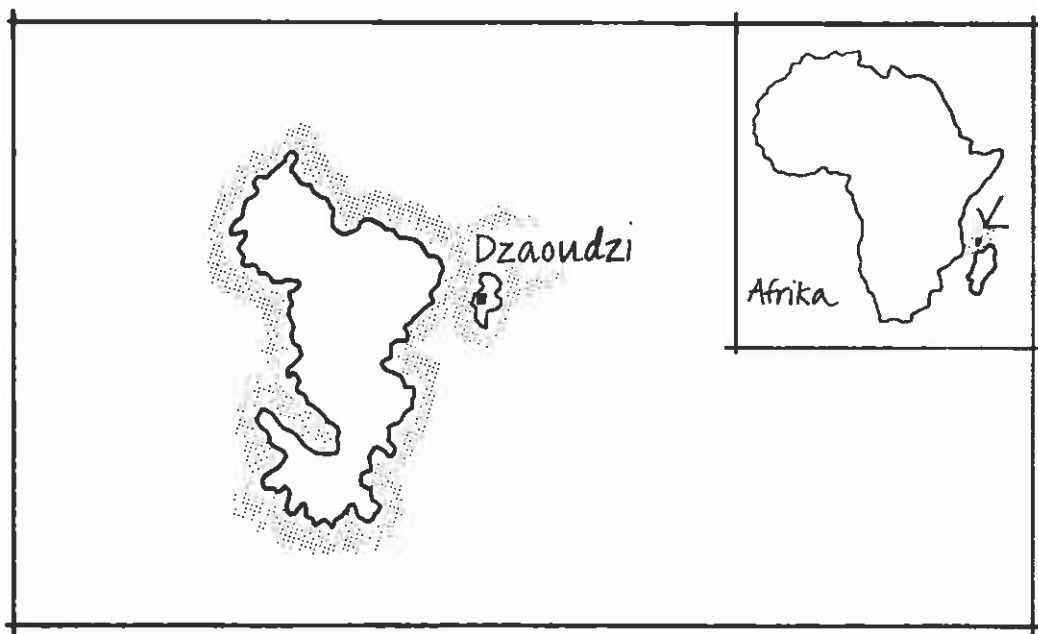
Projektet visar att det är möjligt att genomföra organiserade självbyggeriprojekt i större skala och samtidigt utveckla resurssnåla byggmetoder där man använder lokala byggmaterial.

Projektet startades av en fransk enskild organisation, Craterre och har sedan drivits vidare av lokala myndigheter. Man började med att undersöka traditionella byggmetoder och tillgång på byggmaterial. Därefter startades tillverkning av stabiliserade jordblock i flera små blockfabriker.

Parallellt med blocktillverkningen utvecklades, i nära samarbete med lokalbefolkningen, en hustyp som gav bättre klimatskydd, bättre hygienisk standard och som hade längre livslängd än traditionella bostäder. De nya bostäderna byggdes av familjerna själva under rådgivning av instruktörer från den franska organisationen.

Produktionen av stabiliserade jordblock har skapat många arbetstillfällen och lett till ett uppsving för ekonomin på Mayotte-öarna. Hittills har 4 000 familjer fått nya bostäder.

Mayotte-öarna

Projekt

Projekttitel: Habitat social à Mayotte

Område: Mayotte-öarna

Källa: CRATERRE

Lokal organisation: Societe immobiliere de Mayotte

Finansiär: Ministère de l'Equipement (Frankrike)

Tidsperiod: 1979 —

Dokumentation: Amenager Equiper et Construire pour le Plus Grand Nombre — Ministère de l'Urbanisme, du Logement et des Transports

Antal berörda familjer: 4.000

Yta per bostad: 40 m²

Byggbkostnad per bostad: 32.000 FRF

Byggbkostnad per bostad per BNP per invånare: —

Land

Invånarantal: 67.167 (1985)*

Befolkningstillväxt: 3,1% (1985)*

Spädbarnsdödlighet: —

Medellivslängd: —

Andel stadsbefolkning: ca 25% inom tätbebyggt område*

Läs- och skrivkunnighet: —

BNP per invånare: —

* Enligt "Ministère de Departements et Territoire d'Outre Mer", Frankrike

BOSTÄDERNA MOTSTOD EJ KLIMATPÅFRESTNINGAR

Mayotte-öarna utgörs av två mindre öar i Indiska Oceanen mellan Madagaskar och det afrikanska fastlandet. Befolkningen härstammar från Afrika (Bantu-folket) och lever uteslutande på jordbruk och fiske. På 1400-talet koloniserades öarna av araber och islam infördes som religion. 1841 blev öarna franskt territorium genom sultanen Andrian Tsouli och 1976 genomfördes en folkomröstning där befolkningen valde att behålla sin tillhörighet till Frankrike.

Klimatet är tropiskt, med en torr period från juni till november och en regnperiod från december till maj. Under slutet av regnperioden passerar ofta tropiska lågtryck och ibland cykloner. 1976 fanns det 10 053 bostäder på öarna. Nästan samtliga var byggda i icke permanenta material dvs oskyddade jordväggar och tak av gräs- eller palmblad. Dessa hus hade normalt en livslängd på maximalt tio år. Endast 3% av bostäderna hade elektricitet och 10% hade egna brunnar för dricksvatten. Kommunalt vatten och avlopp existerade inte och endast ett fåtal hade tillgång till enkla toaletter.

Bostäderna är individuella och består av en eller flera kojor i anslutning till en gård. I kovan sover och vilar man samt tar emot gäster. På gården sker det dagliga livet, här lagas mat och äter. Endast släktingar får komma in på gården och de måste "annonsera" sitt besök tydligt och begära tillstånd att få komma in.

Tillverkning av stabiliserade jordblock.

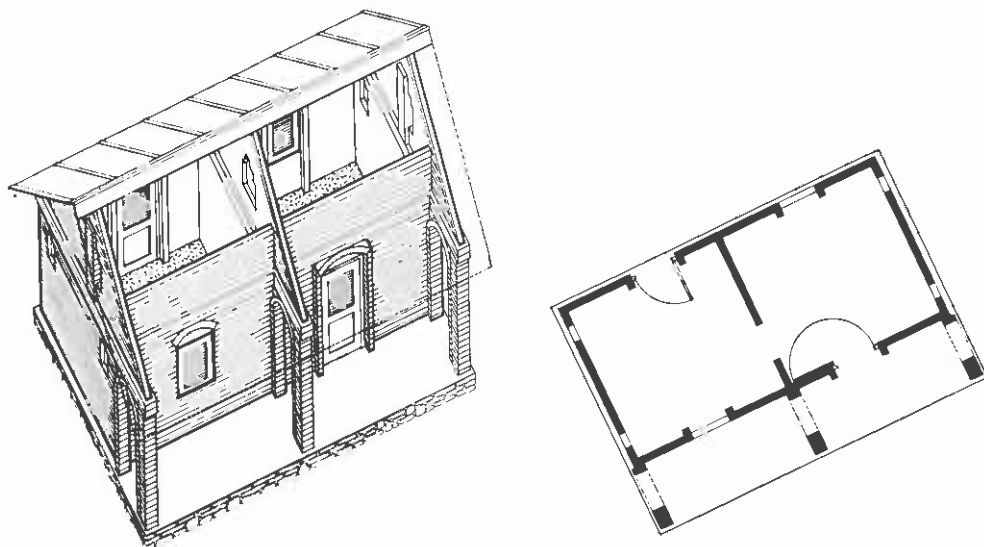
CRATERRE ARBETAR FÖR JORDHUSBYGGGANDE

Craterre (Centre International de Recherche et d'Application pour la Construction en Terre) är en fransk organisation, knuten till universitetet i Grenoble, som arbetar med jordhusbyggande. Organisationen bildades i slutet av 1970-talet och medlemmarna består av arkitekter och ingenjörer. I slutet av 1970-talet besökte några av Craterres medlemmar Mayotte-öarna på eget initiativ. De konstaterade att befolkningen bodde under urusla förhållanden. Bostadssituationen var densamma som för många u-länder, trots att Mayotte var under franskt styre. Mayotte-öarnas administration fanns i staden Dzaoudzi, på den mindre av öarna. Befolkningen där bodde i betydligt bättre bostäder än majoriteten av befolkningen, som bodde på den största ön. Craterre föreslog de lokala myndigheterna olika åtgärder för att förbättra bostadssituationen men fick inget gehör för sina förslag.

Därför började Craterre på egen hand att undersöka vilka möjligheter som fanns att förbättra bostadsstandarden med de resurser som stod till buds. Först inventerades tillgången på lokala byggnadsmaterial på öarna. **Sand** fanns endast i ringa omfattning utmed kusterna och gav dessutom ett viktigt skydd mot vattenerosionen. **Kalk** fanns ej tillgängligt på öarna. **Virke** förekom endast i ringa omfattning och det fanns inga beständiga material att använda som taktäckning.

Tillverkning av stabiliserade jordblock.

Hustyp som utvecklats av Craterre.

BLOCKTILLVERKNING TILL LITEN INVESTERING

Slutsatserna av materialinventeringen var att jord var det enda materialet som fanns tillgängligt för att bygga beständiga bostäder med. Det var dock nödvändigt att importera ett bindemedel. Med jord som råvara skulle man kunna starta en tillverknings av stabiliserade block som kunde användas till att bygga bostäder med, men också skolor och andra gemensamma byggnader som behövdes. Craterre utförde därefter jordanalyser och "komponerade" en blandning av 70% fin lera och 30% vulkaniska jordarter (puzzolaner). Till denna blandning tillsattes 10 - 12% cement vilket gav en hållfasthet på 30 - 40 kp/cm², som man bedömde var fullt tillräckligt för byggnader i ett eller två plan.

Man valde att använda en enkel och solid blockpress av fabrikat Terstaram som ej innebar någon stor investering. Tillverkningskapaciteten var cirka 600 block/dag och det krävdes fyra arbetare vid varje maskin. Maskinerna placerades under plåttak så att blocken kunde tillverkas och lagras skyddade från regn och sol. 1980 fanns det två blockfabriker där det tillverkades 30.000 block/år och 1985 tillverkades över 1 miljon block i 15 blockfabriker. Blockfabrikerna övergick i privat regi så snart det var möjligt, dvs de drevs av lokala hantverkare. Dessa sålde blocken till självbyggare men också till kommunen för att bygga offentliga byggnader. Blocken såldes 1985 för 2,20 FRF/block och härav var kostnaden för cement 0,85 FRF/block.

Nybyggt bostadshus av stabiliserade jordblock.

ORGANISERAT SJÄLVBYGGERI

Parallellt med blocktillverkningen utvecklades två hustyper (40 och 80m²) som var lämpade för självbyggeri. Husen försågs med en stengrund och golvnivån lyftes upp från marken för att förbättra de hygieniska förhållandena. Vägarna murades av cementstabiliserade jordblock och taket täcktes med korrugerad plåt. Familjerna instruerades kontinuerligt under hela byggskedet, i början av Craterres medlemmar och numera av lokala instruktörer.

I takt med att blocktillverkningen ökade i omfattning och familjerna fick sina bostäder färdiga ökade myndigheternas intresse för projektet. Man har nu startat ett socialt bostadsbyggnadsprogram på Mayotte-öarna och införlivat jordhusbyggnadet i detta program. Numera svarar myndigheterna för huvuddelen av materialkostnaden och familjerna bidrar med eget arbete, material till grundläggningen och kontantsats på 11,5% (4.200 FRF).

1987 uppgick byggkostnaden för den mindre hustypen (40m²) till 32.000 FRF. Sammanlagt har det byggts 4.000 bostäder sedan 1979. Detta utgör bostäder för ca 30% av befolkningen på Mayotte-öarna.

BEFOLKNINGEN HAR VARIT MOTIVERAD

Projektet har utvecklats i snabb takt tack vare det stora intresset från befolkningen på öarna. När man såg att det var möjligt att bygga bostäder som var betydligt bättre än de gamla, genom att använda cementstabiliserade jordblock, var det många som ställde sig i kö för att själv bygga hus. Kvaliteten på husen visar också att rådgivningen till självbyggarna och kontrollen av de färdiga husen har varit väl planerade.

Projektets grundfilosofi är att använda lokala byggnadsmaterial och enkla byggmetoder, förenat med "kontrollerat självbyggeri". Craterre har också haft ett förtoendefullt samarbete med lokalbefolkningen under hela tiden. I projektets startskede hade Craterre flera av sina medarbetare på plats för att utveckla byggmetoder och instruera självbyggare. Numera sänder man däremot ut praktikanter från Frankrike för att de skall lära sig jordhusbyggande och praktiskt biståndsarbete.

De nya bostäderna har inneburit omvälvande förbättringar för befolkningen på öarna med tanke på hygien och klimatskydd. Tillverkningen av cementstabiliserade jordblock har också gett upphov till många arbetstillfällen. Framförallt under senare år då myndigheterna har börjat att ge ekonomiskt stöd till bostadsförbättringar. De lokala myndigheterna driver inte bara ett omfattande program för bostadsförbättringar utan även installation av infrastruktur på Mayotte-öarna. Frågan är om detta program hade funnits utan Craterres envishet och lokalbefolkningens engagemang.

2.8 Självbyggeri i kooperativ form

Självbyggeri-brigader organiserades av kooperativets medlemmar.

Projektet visar hur de boende har förbättrat sin egen situation med stöd av minimalt bistånd som är välanpassat till deras behov.

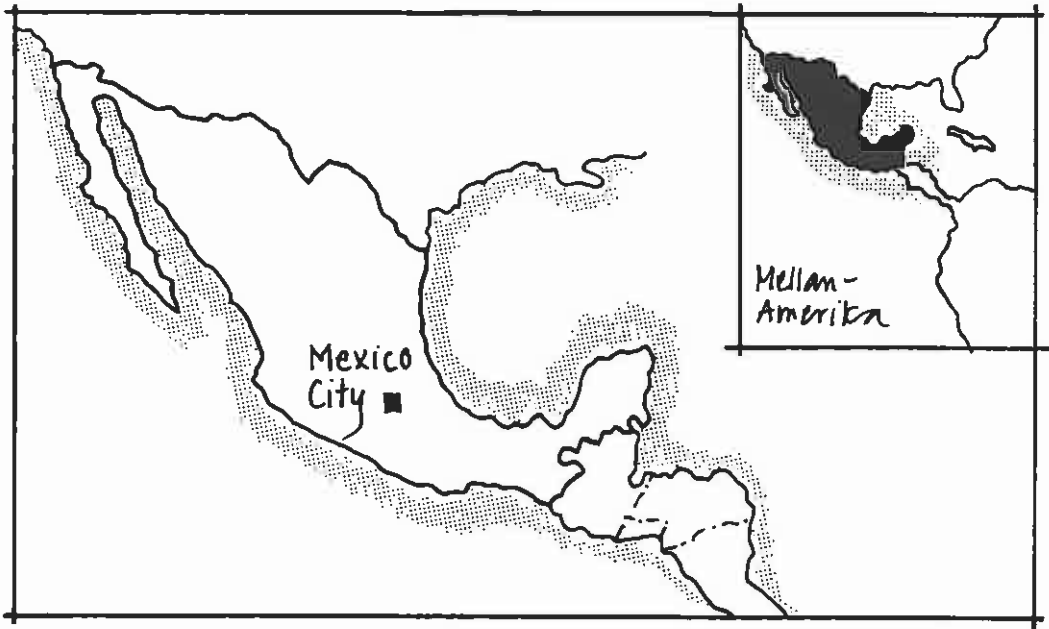
Genom projektet har 189 familjer fått nya bostäder, huvudsakligen genom självbyggeri. Projektet har genomförts av de boende själva i samarbete med en katolsk präst och med ekonomiskt startbistånd av en västtysk biståndsorganisation.

De boende bildade ett kooperativ som registrerades officiellt och de fick därigenom laglig rätt till ett markområde.

Man beslutade att bostäderna skulle byggas innan infrastruktur anlades. En inhemsk byggorganisation anlätades för planering av området samt utformning av hustyper lämpade för självbyggeri.

Projektet har föranlett en lagstiftande reform i Mexico som kan underlätta för andra kooperativ att genomföra liknande bostadsförbättringar.

Mexico

Projekt

Projekttitel: UNION de VECINOS de Palo Alto

Område: Cuajimalpa

Källa: Centro Operacional de Vivienda y Problematismo A C (COPEVI), en enskild organisation

Lokal organisation: Palo Alto Cooperative

Finansiär: MISEREOR m.fl.

Tidsperiod: 1975 — 1981

Land

Invånarantal: 78,52 miljoner (1985)

Befolkningsstillväxt: 2,9% (1973 — 1983)

Spädbarnsdödlighet: 51/1.000 (1984)

Medellivslängd: 66 år (1984)

Dokumentation: NGO Habitat Project, AHAS

Antal berörda familjer: 237 familjer — 1330 personer

Yta per bostad: 52 m²

Byggekostnad per bostad: —

Byggekostnad per bostad per BNP per invånare: —

Andel stadsbefolkning: 69% (1984)

Läs- och skrivkunnighet: 90,3% (1985)

BNP per invånare: 2.040 USD (1984)

Gruppemenskapen ökade under projektets gång.

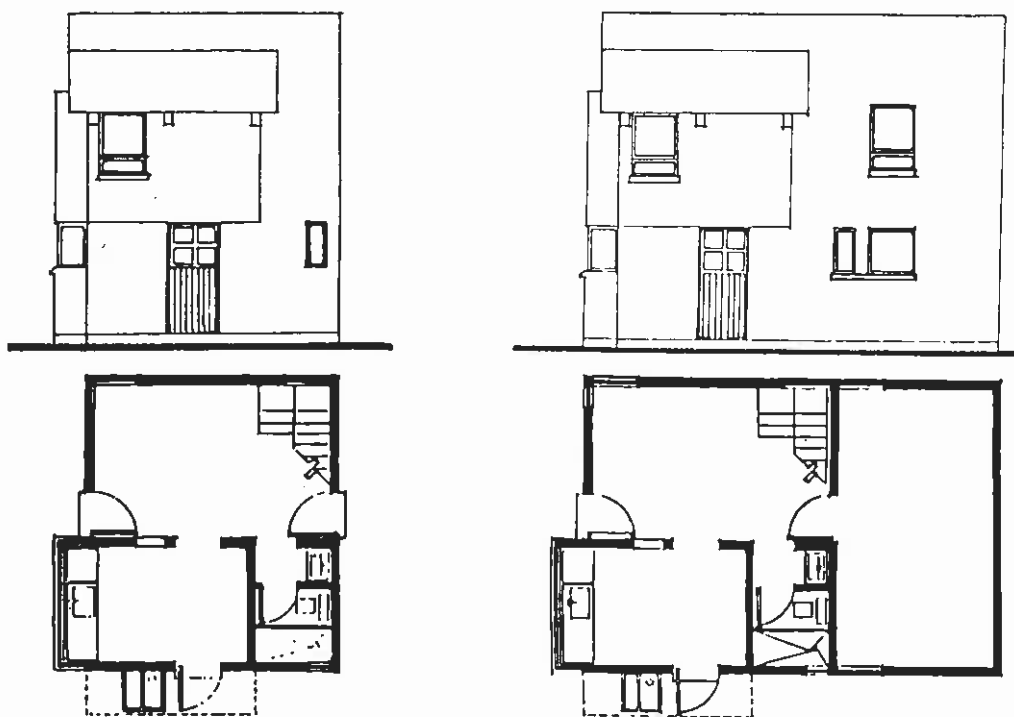
PALO ALTO - ETT SPONTANT BOSTADSOMRÅDE

Palo Alto District ligger i närheten av Mexico City, i ett mycket kuperat område, 2455 meter över havet. Jordbruksmark täcker 57,8 km² av området jämfört med 15 km² som är bebyggt. 1940 anlände några dussin bönder till Palo Alto och bosatte sig i grottor och liknande innan de startade bygga hus genom att använda lokala material (sten, lera, m m). Bostäderna saknade tillgång till vatten, avlopp eller el.

1969 beslöt markägaren att sälja området för att det skulle byggas lyxbostäder. De boende slog sig samman och bildade "Palo Alto Neighbourhood Union" och de fick samtidigt stöd av en katolsk präst. Han arbetade tillsammans med några socialarbetare, med att ordna med service inom området.

DE BOENDE BILDADE ETT KOOPERATIV

1972 organiserade invånarna sig i ett kooperativ och de fick stöd från COPEVI (Centro Operacional de Vivienda y Problematismo A.C.), en enskild mexikansk organisation. Palo Alto Cooperative registrerades officiellt och en yta av 46 715 m² utsågs till ett projektområde för 237 familjer.

Planskiss på en hustyp.

Markägaren försökte förhindra projektet men efter en kompromiss utarbetades en överenskommelse och projektet kom till stånd. Medlemmarna inom kooperativet beslöt att bygga bostäderna tillsammans genom självbyggeri. COPEVI ansvarade för utformning och förslag till förbättringar.

Omgivningen var inte den allra bästa. Ägarna till det luxuösa grannskapet byggde en hög stenmur. I övrigt gränsade området till en starkt trafikerad motorväg, en högspänningskabel och en skjutbana. Invånarna i Palo Alto ville helst bygga husen med permanenta material. Likaså ansåg man att husen skulle byggas innan vägar och övrig infrastruktur anlades.

COPEVI BIDROG MED TEKNISK RÄDGIVNING

COPEVI utarbetade detaljplanen för området och typplanen för bostäderna. Varje tomt var 9 x 11m. Husen hade en bostadsyta på 52m². Eftersom majoriteten av familjerna bestod av minst 6 personer blev det diskussion om bostädernas storlek. En del familjer byggde också till huset efter

Vardagsbestyren ombesörjs på en privat tomt om 100 m².

den första fasen. Husen byggdes i två våningar. På markplanet fanns toalett, kök och vardagsrum och på andra planet fanns sovrum.

143 av de totalt 189 familjerna byggde sina hus genom självbyggeri och enligt den teknik som COPEVI hade föreslagit. Det användes bl a mycket enkla prefabricerade element som redan tidigare var kända från Uruguay. 1977 anlades en liten fabrik av kooperativet för att producera cementblock samt dörrar och fönsterramar av metall. Härigenom fick 8 av kooperativets medlemmar stadigvarande arbete. Familjernas intresse för byggandet var stort. En del tillbringade 80% av sin fritid med byggandet. Den höga motivationen medförde ett effektivt deltagande som i sin tur ledde till låga byggkostnader.

PROJEKTET PÅVERKADE LAGSTIFTNING OCH FINANSIERING

Först byggdes ett demonstrationshus och därefter byggdes området i tre etapper. Vid slutet av 1985 hade 189 hus byggts av totalt 239 planerade. Ett daghem, en hälsoklinik,

Basinfrastrukturen är färdig och gatorna belagda.

en samlingsal, ett kapell och en skola byggdes och en idrottsplats har förberetts.

COPEVI hade reserverat 1/3 av områdets totala yta för framtida expansion. Meningen var att de unga föräldrarna, som i sin tur var barn till de ursprungliga "pionjärerna", skulle få förtur till dessa tomter. Denna prioritering orsakade problem, en del människor var entusiastiska medan andra trodde att den så kallade tekniska gruppen skulle mygla till sig tomterna själva. Detta ledde till att kooperativsidéer ifrågasattes. Det slutliga resultatet av konflikten blev emellertid att sammanhållningen inom kooperativet ökade istället.

Den västtyska biståndsorganisationen MISEREOR gav ekonomiskt stöd för att starta projektet. Ekonomin var tidigare ett problem eftersom invånarna i Palo Alto har en genomsnittslön som endast motsvarar 75% av den officiella minimilönen. Bankerna ville ej ge lån åt kooperativets medlemmar i början. Den västtyska finansieringen ledde emellertid till att flera mexikanska kreditinstitut beviljade lån till kooperativet i fortsättningen. Erfarenheterna från dessa transaktioner medförde att många grupper inom andra spontana bostadsområden fick hopp om att få likadana lån. Det var nämligen första gången i Mexicos historia som lån har getts till ett kollektiv och inte till individer.

Vid sidan av att ha medverkat till att införa nya möjligheter att ordna finansiering för bostadsförbättringar åt de fattigaste, har kooperativet också föranlett en allmän lagstiftande reform. Bosättningar för låginkomsttagare kan numera dra nytta av en speciell lag, som är till för att lösa problemen för dessa områden. Palo Alto har här spelat roll som ett viktigt pilotprojekt.

2.9 Förbättring av sanitära förhållanden

"Home-schools" för kvinnorna.

Projektet visar att en grundlig förberedning på gräsrotsnivå kan leda till omfattande förbättringar även med en begränsad insats.

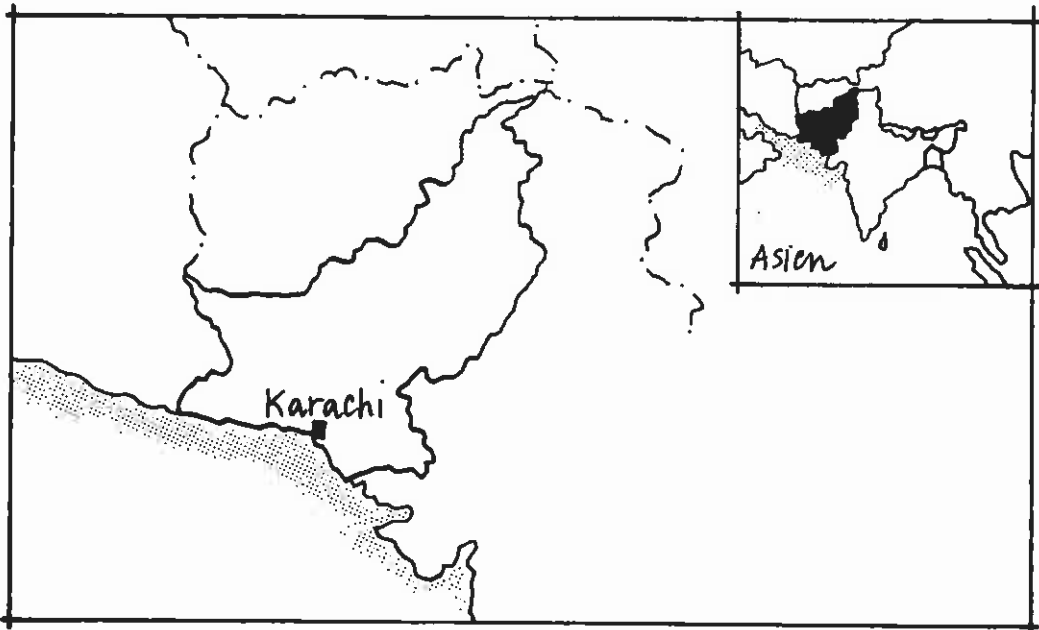
Genom projektet har tusentals familjer fått radikalt förbättrade sanitära förhållanden. Projektet har genomförts av lokala organisationer i samarbete med Amsterdams Universitet och med ekonomiskt bistånd av bl a UNICEF.

Projektteamet startade med att tillbringa ett år för att studera förhållandena i området. Därefter byggdes ett stort antal demonstrationstoletter.

Byggandet av toaletter spreds sedan via de grupper och lokalsamhällen som bildats spontant inom området.

Verksamheten har lett vidare till flera andra projekt vad gäller hälsa och utbildning. Framförallt har kvinnornas situation och status förbättrats.

Pakistan

Projekt

Projekttitel: Baldia Soakpit Pilot Project, BSPP

Område: Karachi, Baldia

Källa: Free University of Amsterdam m.fl.

Lokal organisation: Baldia Soakpit Pilot Project

Finansiär: Latriner — UNICEF, infrastruktur — Karachi Municipal Corporation

Tidsperiod: 1979 —

Dokumentation: NGO Habitat Project, AHAS

Antal berörda familjer: 28.000

Yta per bostad: —

Byggkostnad per bostad: —

Byggkostnad per bostad per BNP per invånare: —

Land

Invånarantal: 96,18 miljoner (1985)

Befolkningsstillväxt: 3,0% (1973 — 1983)

Spädbarnsdödlighet: 116/1.000 (1984)

Medellivslängd: 51 år (1984)

Andel stadsbefolkning: 29% (1984)

Läs- och skrivkunnighet: —

BNP per invånare: 380 USD (1984)

Kvinnornas stora deltagande blev en oväntad effekt.

URUSLA SANITÄRA FÖRHÅLLANDEN

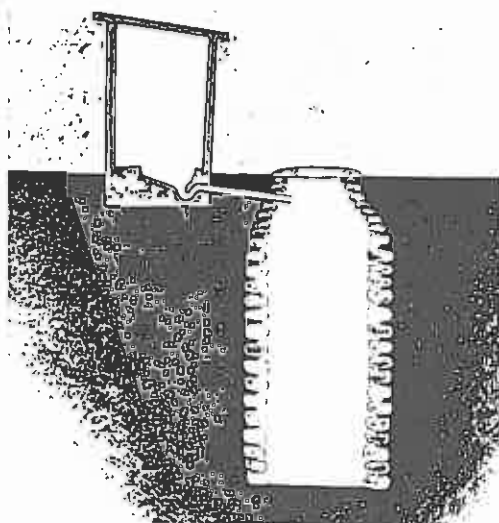
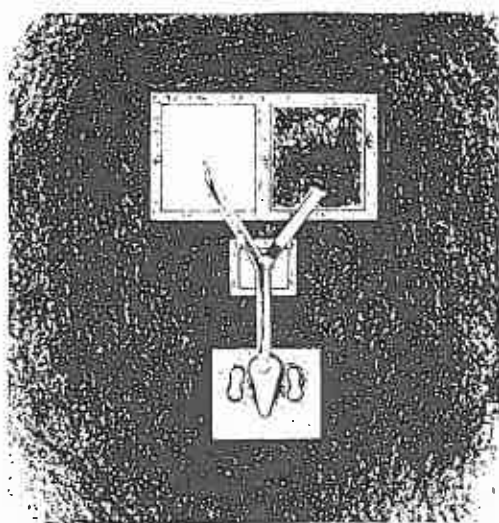
Baldia Soakpit Pilot Project, BSPP, och Organgi Pilot Project är två projekt, där man har arbetat med förbättring av sanitära förhållanden i Karachi. Båda projekten har lyckats väl och det utmärkande för projektet i Baldia är att kvinnorna har spelat en stor roll.

Baldia är en stadsdel i Karachi som består av 28.000 hushåll med 200.000 människor spridda över ett område på 430 hektar. Baldia bildades 1947 och då byggdes husen med lokala material. De senaste 25 åren har materialen förbättrats från lera till betongblockväggar.

Före 1979 var barnadödligheten stor, ett barn av nio dog före 5 års ålder. De sanitära förhållandena var urusla, hinklatriner användes. Avfallet tömdes ut genom ett hål i väggen och det fördes bort oregelbundet. Urinen och avfallsvattnet rann ut på de obelagda gatorna. Detta ledde till epidemier med påföljande hög barnadödlighet.

GRUNDLIGA STUDIER AV FÖRHÅLLANDENA

Det bildades ett projektteam bestående av bl a rådgivare från Amsterdams universitet och representanter för lokala organisationer.

Skiss på en s.k. "soakpit"-latrin.

Projektteamet tillbringade det första året med att besöka alla husen. Teamet levde primitivt utan kontor eller dylikt. De hade fått idéer till att utveckla "soakpits" via ett engelskt förslag. De redovisade ett projektförslag och bad om hjälp med genomförandet hos lokala organisationer och potentiella ledare inom området.

Det tog 18 månader att organisera den första "sanitetskommittéen". Projektteamet koncentrerade sig på ett litet område och litade till befolkningens entusiasm för att föra projektet vidare. När det väl var igång spreds det inom tre år till 20 andra områden i Baldia med sammanlagt 40.000 invånare.

Genom att bygga 1000 demonstrationstoalletter med ekonomisk hjälp från UNICEF inspirerades befolkningen att bygga ytterligare 4000 till ett pris 800Rs. BSPP ombesörjde utbildning av 60 murare och 100 familjer i toalettbyggande. Metoderna anammades spontant även i områden utanför Baldia.

Efter det att nya sanitetskommittéer hade bildats, fick man borgmästaren i Karachi att besöka Baldia. Därefter bistod Karachi Municipal Corporation med beläggning av vägar, trottoarer, förbättring av vattenförsörjning och gatubelysning etc.

Före BSPP var epidemier och dödligheten bland barnen hög.

SITUATION FÖR KVINNOR OCH BARN FÖRBÄTTRADE

Analfabetismen är hög i Pakistan. 78% av kvinnorna kan ej läsa och skriva. En "Women's Organization of Home School Teachers" startades. Organisationen utbildade lärare att leda 107 Home Schools i sina egna hem. 1985 fick 3.000 barn utbildning genom dessa Home Schools, hälften i Baldia och hälften i tre andra områden. Lärarna avlönades av lokalsamhällena.

Vidare öppnades tolv "Primary Health Care Centres" och man utbildade 13 "Home Schools"-lärare till hälsoarbetare. De vaccinerade 1500 barn och en mängd andra åtgärder vidtogs. Tre familjeplaneringscentra startades av regeringen.

Det dröjde innan BSPP tog kontakt med kvinnorna i Baldia. Traditionellt tilläts inte kvinnor annat än hemarbete men nu bedriver de undervisning i sina hem samt sköter vuxenutbildning och annan utbildning utanför Baldia. Kvinnorna är både administratörer och verksamma inom Home Schools och Primary Health Care.

Sammanfattningsvis kan man säga att förbättringen av de sanitära förhållandena har lett till omfattande förändringar av levnadsvillkoren för befolkningen i Baldia. Förhållandena mellan män och kvinnor har också förändrats. Kvinnorna känner sig mera värdefulla och tillitsfulla. Barnen kommer också att tjäna på denna nya förändring av relationerna mellan könen.

2.10 Självbyggeri blev regeringens strategi

Ranuguri 1979. Projektet är i det närmaste avslutat.

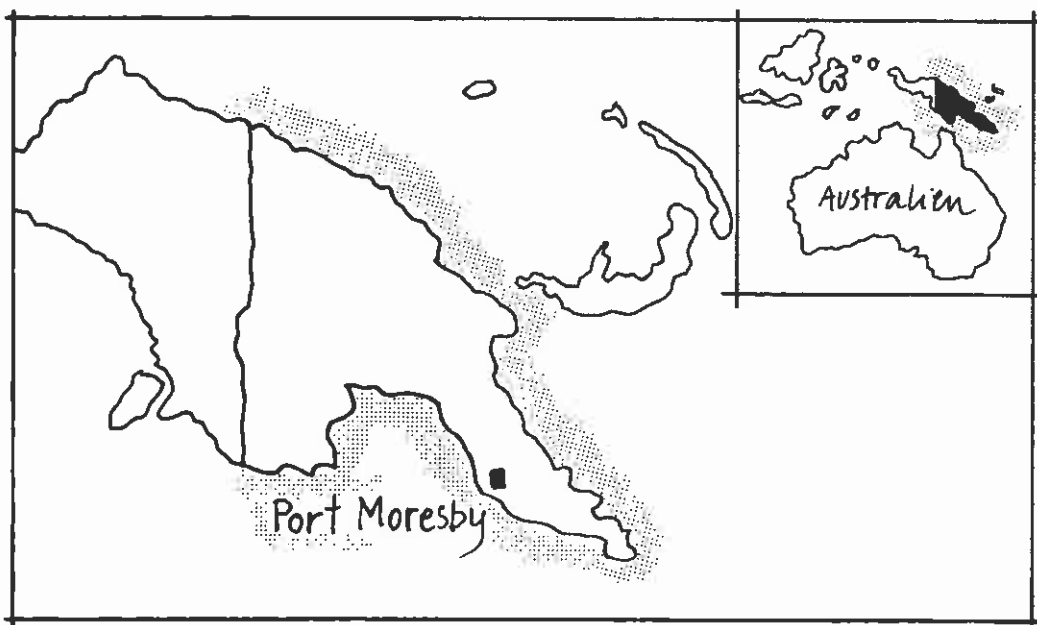
Projektet visar att omfattande bostadsförbättringar kan genomföras effektivt genom att regeringsorgan överläter ansvar åt de självbildade lokalsamhällena.

10 000-tals människor har fått möjligheter att förbättra sin bostadssituation. Verksamheten genomförs av lokalsamhällena och stöds ekonomiskt och administrativt av flera statliga myndigheter.

1973 insåg regeringen att man ej skulle ha råd att bygga nyckelfärdiga standardhus åt de nyinflyttade familjerna i städerna. Lagstiftningen ändrades därför så att det blev möjligt för lokalsamhällena att genomföra "up-grading" projekt i egen regi.

Olika regeringsorgan tillhandahöll infrastruktur, gav teknisk rådgivning samt gav lån till inköp av byggnads-material.

Papua Nya Guinea

Projekt

Projekttitel: Settlement Improvement Programme

Område: Port Moresby, huvudstad

Källa: —

Lokal organisation: Flera kommittéer inom lokalsamhället

Finansiär: Centrala regeringsfonder

Tidsperiod: 1973 —

Dokumentation: Experiences with settlement improvement policies in Asia, BIE Forum

Antal berörda familjer: 32.400 bor i de aktuella områdena

Yta per bostad: 35 m² — 54 m²

Byggekostnad per bostad: 6.000 USD (35m²), 9.500 USD (54 m²)

Byggekostnad per bostad per BNP per invånare: 8,45 BNP (35m²), 13,4 BNP (54 m²)

Land

Invåranantal: 3,33 miljoner (1985)

Befolkningstillväxt: 2,1% (1973 — 1983)

Spädbarnsdödlighet: 69/1.000 (1984)

Medellivslängd: 52 år (1984)

Andel stadsbefolkning: 14% (1984)

Läs- och skrivkunnighet: 45,5% (1985)

BNP per invånare: 710 USD (1984)

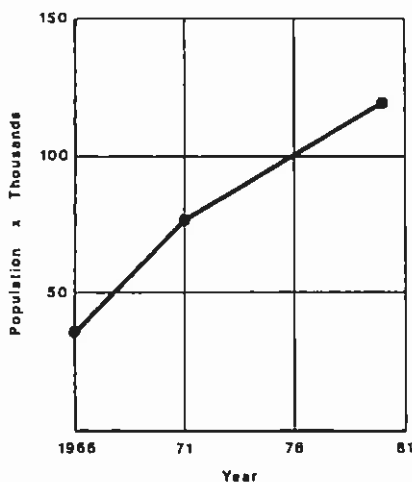
Varje familj fick tillgång till ett vattentappställe.

PORT MORESBY - EN STAD I FÖRÄNDRING

Port Moresby är huvudstad på Papua Nya Guinea. Ursprungligen byggdes staden som centrum för kolonialadministrationen över Brittiska Papua och fram till andra världskriget beboddes den huvudsakligen av kolonistörer. Mellan 1946 och 1977 ökade befolkningen i Port Moresby från 5000 till 77 000. Under den här perioden skedde också en förändring av befolkningsammansättning, från kolonistörer till övervägande inhemsk befolkning som flyttade in från den tätbefolkade landsbygden.

Den nya befolkningen hade inte möjlighet att bygga samma typ av hus som kolonistörerna utan de slog sig ner på ledig mark, antingen statlig eller privat. Dessa områden karaktäriseras av självbyggda hus och har den allra enklaste infrastruktur till skillnad mot den gamla stadsdelen.

Den statliga marken som tagits i besittning består av svårtillgänglig terräng såsom träsk och bergssluttningar. Dessa områden har väldigt svårt att få tillgång till service och infrastruktur.

*Befolkningstillväxt
— Port Moresby
1966—1980.*

Det andra inflyttningsområdet, som ägs av privata ägare, har betydligt högre standard. På senare tid har även fattiga inflyttare från landsbygden fått bo i särskilda delar av detta område. Regeringen har dock inte kunnat hjälpa dessa människor i sina program.

REGERINGEN ÄNDRADE BOSTADSPOLITIK

1973 började regeringen att lägga stor vikt på olika självhjälpstrategier för att minska bostadsproblemen. Skälen för att överge den tidigare strategin med byggande av standardhus var att:

- standardhus var både dyra att bygga och underhålla. Regeringen kunde enbart erbjuda ett litet antal.
- trots stora subventionerade lån hade majoriteten av de fattiga inte råd med dessa standardhus.
- det statliga programmet hade ej lyckats att aktivera familjernas resurser, såsom yrkeskunskap, arbete och ökat sparande.

Nyckeln till den nya strategin med hjälp till självhjälp är säker tilldelning av mark, anläggande av minimal infrastruktur, lån till byggnadsmaterial, revidering av olika planer och byggnadslagar som upplevs hämmande.

För att få en snabb effekt började regeringen att genomföra projekt i områdena med bebyggelse på statlig mark direkt i samarbete med de existerande lokalsamhällena. "Upgrading"-

Toaletten rengöres av tidvattnet.

projektet omfattar anläggning av infrastruktur, registrering av tomter, lån till byggnadsmaterial samt teknisk rådgivning. Programmet för hjälp till självhjälp trycker också på behovet av ett effektivt lokalsamhälle dit befolkningen kan vända sig med sina olika problem. Lokalsamhället skall:

- bistå regeringen vid urval av familjer.
- fungera som en stimulator för familjerna inför självbygget.
- svara för distribution av vatten och el samt underhåll av infrastruktur.

DE BOENDES DELTAGANDE OPTIMERADES

Huvudmålet med programmet var att minska boendetätheten och att förse familjerna med en tomt på cirka 400m² som skulle räcka till både bostadshus och en liten trädgård. I de existerande områdena bevarades byggnaderna medan det upprättades reguljära planer med gator och tomtindelning i de nya områdena. Efter det att de nya tomterna utstyckats, tilldelades de familjerna efter rekommendationer från organisationerna i lokalsamhället. Ett arrendekontrakt upprättades som löpte på 99år. Kostnaden var 29 USD + 5% av värdet på tomten (obrukad). Marken fick inte säljas vidare utan måste återlämnas om någon ville flytta.

Den service som tillhandahölls innebar bl a att:

- varje familj fick tillgång till ett vattentappställe som senare kunde anslutas till huset.
- familjerna uppmanades att separera avfallet. En del användes som kompost och resten hämtades kommunalt. På varje tomt har anlagts en djup pit-latrin.
- stormvattendränning anlades längs cykelvägar och öppna diken längs trottoarer.
- ett begränsat antal bilvägar byggdes, i huvudsak för nödfallstrafik. De flesta tomterna gränsade till gångvägar.
- belysning installerades längst gatorna och el kunde anslutas till husen efter begäran från ägarna.

Hela programmet finansierades av den centrala regeringsfonden, The Land Development Authority, vilka även tilldelade land, iordningställde planer och gav råd vid genomförandet. The Department of Urban Development erbjöd lån och garantier till husbyggandet i form av byggnadsmaterialkredit. Initiallånet täckte halva totalkostnaden och återbetalades inom tre år.

PROGRAMMET HAR LETT TILL ANDRA FÖRBÄTTRINGAR

Programmet har haft stor effekt på de inflyttade människornas integrering till staden både ekonomiskt och socialt. De som har anställts för byggandet har rekryterats från bosättningarna vilket har medfört minskad arbetslöshet.

Familjerna har också kommit i kontakt med lån och de regelbundna återbetalningarna har haft effekt på det ekonomiska tänkandet. Man har i allmänhet skaffat sig en hushållsbudget. Programmet har också senare utvecklats till byggande av skolor, hälsocentra och andra gemensamma byggnader.

Det är regeringens åsikt att lokalsamhällena inom bosättningarna är väldigt viktiga vid genomförandet. Lokalsamhällena är viktiga vid beslutsfattandet och har en nyckelroll vid:

- upprättandet av en detaljplan för bosättningen
- urvalet av de som skall flytta till de nya tomterna
- organiserandet av de arbetslösa inom bosättningen
- kontakter mellan byggare och kreditinstitut
- underhåll av infrastruktur, kontrollfördelning av tomt, kommunikationer med myndigheter och begärande av ytterligare hjälp

2.11 Bostadsförbättringar genom kunskapsöverföring

Modern, traditionell och förbättrad bostad.

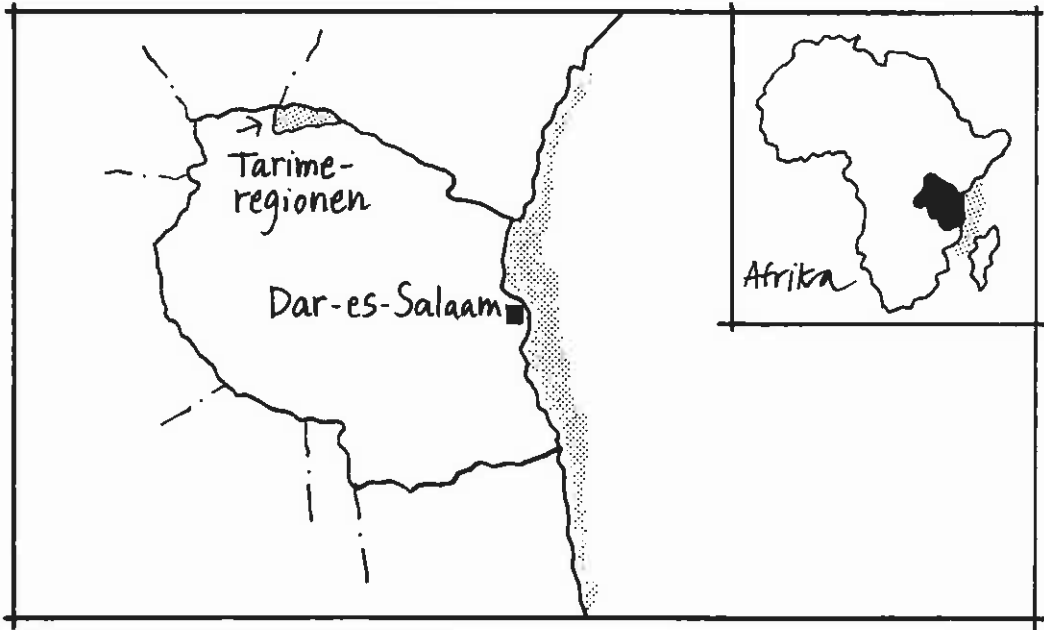
Projektet visar att enskilda organisationer kan fungera som en länk mellan centrala myndigheter och berörda invånare och på så vis åstadkomma konkreta förbättringar.

Ca 600 familjer på landsbygden har byggt nya bostäder. Projektet har genomförts av en lokal enskild organisation i samarbete med en belgisk enskild organisation.

En inventering av det traditionella byggandet genomfördes. Därefter startades utbildning i praktiskt byggande. Man tillhandahöll verktyg och lastbil och sålde byggnadsmaterial till fasta priser åt byborna.

I projektets andra fas ökades produktion och användande av lokala byggnadsmaterial samt bybornas egen arbetsinsats för att minska kostnaderna.

Tanzania

Projekt

Projekttitel: Tarime Rural Development Project, TARDEP

Område: Tarime District (1.000 km från Dar es Salaam)

Källa: COOPIBO (IBO Development Co-operation) Belgien, CDTF (Community Development Trust Fund) Tanzania

Lokal organisation: TARDEP

Finansiär: COOPIBO (finans + volontär), CDTF

Tidsperiod: 1979 —

Land

Invånarantal: 21,73 miljoner (1985)

Befolkningsstillväxt: 3,3% (1973 — 1983)

Spädbarnsdödlighet: 111/1.000 (1984)

Medellivslängd: 52 år (1984)

Dokumentation: NGO Habitat Project, AHAS

Antal berörda familjer: 300 familjer i 10 byar

Yta per bostad: —

Byggbkostnad per bostad: —

Byggbkostnad per bostad per BNP per invånare: —

Andel stadsbefolkning: 14% (1984)

Läs- och skrivkunnighet: 46,3% (1978)

BNP per invånare: 210 USD (1984)

Typisk landsbygdsbostad i Tarime.

TARIME DISTRIKT - ETT JORDBRUKSOMRÅDE

Tarime District ligger ca 1 000 km från Dar es Salaam och gränsar till Viktoriasjön. Området har 300 000 invånare, varav 96% bor i byar och livnär sig i huvudsak på jordbruk. De flesta människorna bor i hus med klinade jordväggar samt grästak. Husens livslängd är högst 7 år. Traditionella byggnadsmaterial börjar bli en bristvara och de boende efterfrågar moderna hus med industriellt producerade material.

Regeringen i Tanzania har gjort en del konkreta insatser för att förbättra bostadssituationen, samt inrättat nationella byggforskningsinstitut. Insatserna har dock varit alltför formella och dåligt anpassade. Resultaten har också blivit blygsamma. Orsakerna är brist på byggnadsmaterial, alltför höga krav på låntagarna, dålig information till byinvånarna, brist på anställda och dålig motivation bland de anställda.

1979 förenade sig två enskilda organisationer för att assistera de lokala myndigheterna; COOIBO (IBO Development Cooperation) från Belgien samt CDTF (Community Development Trust Fund) en tanzanisk organisation. Detta var grunden för startandet av TARDEP (Tarime Rural Development Pro-

ject). COOPIBO bistod både ekonomiskt och med volontärtjänster. Projektteamet, som bestod av både utländsk och inhemsk lokal personal, samarbetade med myndigheterna från förberedelserna av projekten till den slutliga utvärderingen. Målet var också att den lokala organisationen skulle ta över verksamheten då belgierna lämnade landet.

ORGANISERAT SJÄLVBYGGERI

Teamet valde byar, besiktigade husen och diskuterade med de boende. Det skapades en sektion, "The Supply of Industrial Materials" som använde en roterande fond för inköp av material till kontrollerade priser åt byborna. De införskaffade också snickar- och murarverktyg åt personalen. En lastbil inköptes, likaså startades utbildning i byggande.

Finansieringsformen blev en nyhet eftersom Tanzanian Housing Bank huvudsakligen lånade ut åt stadsbefolkning. För att ge lån till projektet krävde banken att det skulle ingå aktiviteter som genererade inkomster. Därutöver skulle man minska byggkostnaden t ex genom självbyggeri och ett resurssnålt byggande.

Som första resultat uppnådde TARDEP vid slutet av 1982 att cirka 300 hushåll i 10 byar hade byggt beständiga hus. Därutöver utbildades lokala byggledare och hantverkare. Vidare visade TARDEP att de kunde fungera som en länk mellan de centrala myndigheterna, som ej har så känsliga kanaler, och de berörda invånarna. Tidigare uppstod ofta konflikter mellan myndigheterna och invånarna, kommunikationerna upphörde och det uppstod ett dödläge.

LANDETS EKONOMI FÖRSÄMRADES

Efter en allmän nedgång av ekonomin i Tanzania beslöt TARDEP att ändra policy inom husbyggandet. De inriktade sig på att sprida information om att av och användning lokala material och att öka deltagandet av de berörda människorna.

TARDEPs nya program, som också stöds av COOPIBO, genomfördes 1982-87. Detta program möttes med viss skepsis eftersom användandet av lokala material inte var accepterat av befolkningen, man förväntade sig att utländska organisationer inte skulle syssla med "second hand"-teknologi. TARDEP började med att organisera befolkningen i bygrupper. Beroende på den lokalt förekommande hustypen (klinade jordväggar, adobeblock, tegel) utvecklades insatser enligt:

Lokal tillverkning av tegel.

- motivering (varför självbyggeri)
- tillgång till material (producera småskaligt, jordblock, sisalcementskivor, nyplantering av skog)
- tillgång till transport (möjlighet och behovet av att sänka driftkostnader)
- tillgång till kunskap, utbildning (kost- och näringsprogram)
- tillgång till finansiering (rådgivning till ekonomisk användning av material, självhjälp)

Tre års arbete har gett positiva erfarenheter. Antalet byggda hus har nått tidigare nivå och programmet är nu mera anpassat till behovet hos majoriteten av landsbygdsbefolkningen. TARDEP är också införstådd med de problem som kan uppstå då COOPIBO slutar på platsen. De tryggar nu sin självständighet gentemot de centrala myndigheterna genom fortsatt närvaro av en lokal enskild organisation.

Att sprida information var en målsättning.

ENSKILDA ORGANISATIONER KAN VARA FLEXIBLA

John Turner, "Enskilda organisationer kan befrämja det stora behovet av information om användande av lokala material som alternativ till moderna, industriella produkter samt demonstrera användandet av dessa, speciellt när de regionala resurserna är begränsade.

Trots att regeringen har en bostadspolitik som bygger på befolkningens aktiva deltagande kan det vara lättare för en utländsk enskild organisation att arbeta på det lokala planet. TARDEP kunde också som oberoende neutral organisation agera fritt då det uppstod problem.

Vid genomförandet av bostadspolitiken i Tanzania borde regeringen använda assistans från enskilda organisationer i handhavande av problem som man inte har klarat av att lösa. Existerande strukturer bland byorganisationerna borde iaktas men inte användas urskiljningslöst. The Building Research Unit, the Centre for Housing Studies och regeringen borde fungera som nätverk för att sprida information om lokala material och tekniken för dess användning som man erhållit genom forskning."

3 Slutsatser

OBSERVATIONER FRÅN DE LYCKADE PROJEKTEN

Om man försöker analysera vilka grundläggande förutsättningar som krävs för att det skall kunna utvecklas drägliga bostadsförhållanden i ett land, kan man göra följande för-
enklade indelning.

Demokrati

Regeringen bör främja social utveckling och ta det övergripande ansvaret för landets bostadsförsörjning. Detta innebär att lagstiftningen bör utformas så att man underlättar för initiativ till bostadsförbättringar, både i privat och statlig regi. Regeringen bör också, i största möjliga mån, ställa resurser till förfogande för bostadsförbättringar.

Organisation

Det bör finnas en organisation, på det lokala planet, som ansvarar för planering av ny bostadsbebyggelse samt anläggning av infrastruktur i form av gator, dricksvatten, avlopp m m. I andra hand bör organisationen även ansvara för finansiering och byggande av nya bostäder.

Deltagande

Det är nödvändigt att utnyttja de boendes egna resurser, i form av kunskap och arbetsförmåga, för att åstadkomma bostadsförbättringar. Härmed garanteras att genomförda förbättringar stämmer med befolkningens verkliga behov. Genom att optimera de boendes deltagande krävs mindre bistånd och därmed kan större grupper nås.

Mark

Det är av helt avgörande betydelse för de boende att de får lagenlig rätt till tomtmark för sina bostäder. Detta minimum av trygghet krävs för att de boende skall bli motiverade att investera sina knappa resurser i bättre bostäder.

Material och kunskap

För att åstadkomma permanenta bostäder till rimliga kostnader krävs det kunskap om byggande och tillgång till lämpliga byggnadsmaterial. Det är särskilt viktigt att det finns allmänt tillgänglig kunskap om hur man optimalt kan utnyttja de lokala byggnadsmaterialen i ett rationellt och moderniserat byggande.

Bistånd och byggande

Det kan tyckas vara självklart att demokrati, organisation, deltagande, mark, material och kunskap, är förutsättningar som bör finnas för att bostadsförbättringar skall genomföras. Uppenbarligen är det inte självklart för många av de beslutsfattare i regeringar eller företrädare för enskilda organisationer, som ansvarar för bostadsbyggande.

De projekt som här har redovisats har möjliggjorts genom att de fem grundläggande förutsättningarna har funnits. Biståndet har bestått i att tillföra eller skapa den eller de förutsättningar som saknats för att bostadsförbättringar kunnat genomföras.

Ofta har biståndet mera bestått i att förmedla kunskap om organisering, planering, byggande mm än att ge direkt ekonomiskt stöd till husbyggande. Kontinuerlig uppbyggnad och förmedling av kunskap om bostadsförbättringar är förmodligen det mest effektiva sättet att bidra till en förbättrad bostadssituation i tredje världen.

Här har de enskilda organisationerna en viktig roll att fylla som en oberoende förmedlare av kunskap till myndigheter, organisationer och enskilda. Den lokala förankring som många enskilda organisationer har är ovärderlig i en sådan process. Det är också värdefullt att utnyttja de möjligheter som många enskilda organisationer har till kontinuerligt arbete och samordning av erfarenheter från olika länder.

Möjliga vägar

De projekt som här har redovisats har genomförts antingen av de boende själva, av enskilda organisationer eller av regeringar. Det kan tyckas att den mest ideala formen för bostadsförbättringar är den som genomförs helt i regi av de boende. Detta kräver emellertid mycket engagemang, kunskap, organisationsförmåga och tålamod. Bostadsproblemen i tredje världen är så omfattande att man ej kan välja en väg utan måste utnyttja alla de möjligheter som finns via bostadskooperativ, enskilda organisationer och regeringar. De olika projekten visar också att olika organisationsformer är lämpliga i olika länder vid olika tillfällen.

Det hade förmodligen varit mycket svårt för familjerna i Chile att genomföra projektet på egen hand och det är föga

sannolikt att regeringen skulle genomfört det. Däremot var det möjligt att genomföra dessa bostadsförbättringar tack vare en enskild organisation med internationell förankring.

Man kan konstatera att projekten i Burkina Faso och Honduras representerar två mycket intressanta metoder att åstadkomma bostadsförbättringar i städer och på landsbygd. I båda fallen har det åstadkommits radikala förändringar till mycket låga kostnader. Insatserna har varit begränsade till det absolut nödvändigaste. I Burkina Faso; legalisering av mark, jämlik fördelning av tomtmark, rationellt gatunät och dricksvattenposter. I Honduras; legalisering av mark, husstommar med tak och betonglock till latriner. Dessa insatser har på ett effektivt sätt utnyttjat de boendes egna resurser genom att ge befolkningen hjälp till självhjälp.

REKOMMENDATIONER INFÖR FRAMTIDA BOSTADSPROJEKT

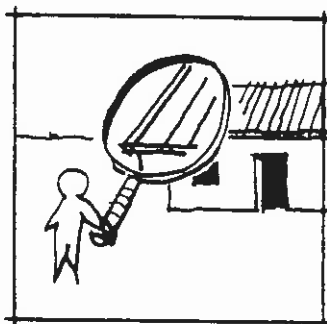
De elva projekt som här har redovisats skiljer sig från varandra på flera olika sätt. Projekten har genomförts i olika länder med olika klimat och kultur, i städer eller på landsbygd.

Dessutom har projekten genomförts enligt olika metoder och med olika resurser, antingen av de boende själva, enskilda organisationer, statliga myndigheter eller kombinationer av dessa. Projekten är också olika till inriktning och omfattning. Frågan är då vilka slutsatser man kan dra av dessa projekt, som kan vara till praktisk nytta inför framtida bostadsförbättringar.

Man bör vara försiktig med att dra detaljerade slutsatser om vilka tekniska lösningar som är lämpligast för bostadsbyggande i tredje världen. De genomförda förbättringarna i de studerade projekten varierar alltför mycket mellan olika länder vad gäller klimat m m. Dessutom förändras de ekonomiska förutsättningarna och tillgången på byggnadsmaterial kontinuerligt.

Att formulera generella tumregler för praktiskt byggande vore inte bara mycket svårt utan också förrädiskt för de som arbetar ute på fältet. Risker är att man har för stor tilltro till sådana rekommendationer och om en situation uppstår då rekommendationerna inte räcker till eller är felaktiga kan det få negativa konsekvenser.

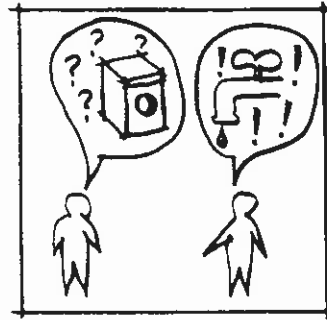
Däremot kan man förmodligen dra ganska långtgående slutsatser av vilken metod som är lämplig då man skall genomföra bostadsförbättringar. Det finns ett tydligt återkommande mönster, för hur man har angripit bostadsproblemen. Mönstret återkommer från projekt till projekt som sinsemellan är helt olika till omfattning och inriktning. Här följer ett försök till sammanställning av detta mönster som bör vara användbart inför framtida bostadsprojekt.

Gör noggranna förstudier

I samtliga projekt har man genomfört en grundlig förstudie för att ta reda på de lokala förutsättningarna. Förstudierna har lagt tyngdpunkten på sociala, ekonomiska eller tekniska frågor beroende på projektets inriktning. I de fall där man har ägnat lång tid åt förstudier har man också senare kunnat åstadkomma effektiva förbättringar till låga kostnader och samtidigt fått en snabb projektutveckling.

Tydliga exempel på detta är projekten i Brasilien, Burkina Faso, Chile och Mayotte-öarna. Den snabba utvecklingen av toalettprojektet i Karachi, Pakistan beror förmodligen på att man tillbringat ett år med att besöka ett stort antal familjer för att studera problemen på platsen, ansikte mot ansikte.

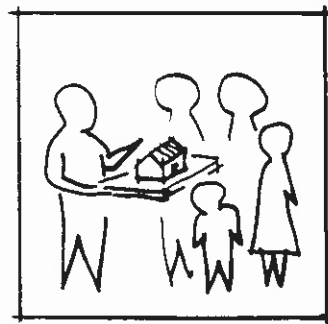

Ta reda på vad de boende efterfrågar

I samband med att en förstudie genomförs bör man tillfråga de boende om vilka förbättringar de vill ha genomförda, i vilken ordning de prioriterar förbättringarna och hur mycket de är beredda att betala. Det finns talrika exempel på projekt där man har trott sig veta de boendes önskemål och genomfört felaktiga insatser.

Projektet i Burkina Faso är ett exempel på raka motsatsen. Här har man genomfört projektet exakt enligt de boendes önskemål, vilket förmodligen är en av de viktigaste anledningarna till det snabba projektförloppet.

Även i de projekt som har genomförts i Brasilien, Colombia och Pakistan har man lagt stor vikt vid de boendes önskemål. Projekten i Indien och Mexico har naturligtvis också genomförts enligt de boendes önskemål eftersom de själva varit ansvariga.

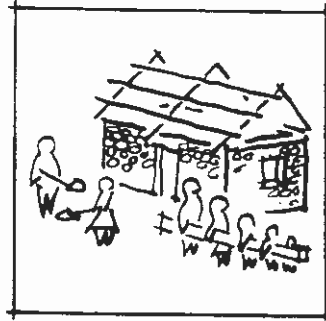
Ge tydlig information

Det är viktigt att hela tiden informera om vad som skall hända så att de boende ej drabbas av överraskningar som leder till otrygghet och skepsis för projektet.

Likaså kan det vara viktigt att informera i utbildningssyfte som man har gjort i projekten som har genomförts i Chile och Tanzania. Där introducerade man stabiliserad jord som

byggnadsmaterial och försökte samtidigt informera om materialets ekonomiska fördelar och arbeta bort den miss-tänksamhet som fanns mot jord som byggnadsmaterial.

I Brasilien har förmodligen den grundliga informationen varit avgörande för att projektledningen har lyckats flytta befolkningen från en attraktiv park till ett nytt bostadsområde.

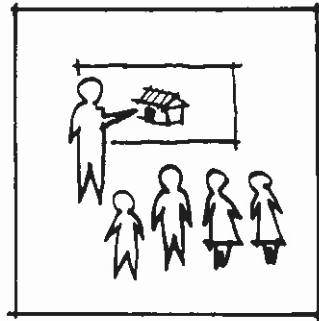

Optimera de boendes deltagande

Det är viktigt att kostnader för bostadsförbättringar står i rimlig proportion till de boendes inkomster. På Papua Nya Guina insåg regeringen att det bostadsbyggnadsprogram som innebar att man byggde standardhus var alltför dyrbart. Man hade helt enkelt inte råd att bygga bostäder åt mer än en bråkdel av de som behövde.

Därför ändrade man lagstiftningen och gav de boende större inflytande över genomförandet. Regeringen tillhandahöll lån för inköp av byggnadsmaterial, bistod med teknisk rådgivning samt tillhandahöll infrastruktur. På så vis kunde man optimera de boendes deltagande i byggandet.

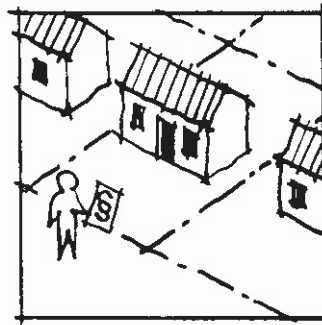
I samtliga övriga projekt har man också strävat efter att optimera de boendes egna arbetsinsatser, antingen genom organiserat självbyggeri som i Colombia eller som enskilt självbyggeri Burkina Faso.

Utveckla och förmedla kunskaper

I samband med att man introducerar nya byggmetoder är det viktigt att man utbildar de som skall svara för genomförandet så att de medvetet kan tillämpa de nya metoderna.

Detta har skett i projekten som har genomförts i Chile, Colombia, Tanzania och på Mayotte-öarna genom att det har funnits instruktörer som har handlett självbyggarna. Dessa instruktörer har också varit viktiga känslsprön som har bedömt hur byggmetoderna accepterades av befolkningen och fungerade tekniskt så att man kontinuerligt har kunnat förbättra metoderna.

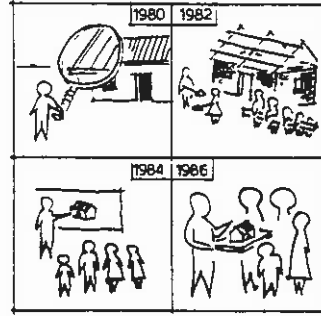
Garanterar besittningsrätt

I Burkina Faso har man tydligt upplevt effekten av att tidigare illegala fastigheter har blivit legala. I och med att de boende har fått ett kontrakt på sin bostad har de omedelbart investerat i bostadsförbättringar. Detta gäller även de allra fattigaste.

I Honduras framgår detta också tydligt. Där valde projektledningen dessutom att ge kvinnorna äganderätten till de nya bostäderna för att öka deras sociala och ekonomiska trygghet.

Däremot är det inte säkert att äganderätt alltid är den bästa formen för besittningsskydd. I vissa situationer kan

det tvärtom leda till spekulation som gynnar de välbeställda och missgynnar de fattiga. I sådana fall vore förmodligen arrendekontrakt som är svåra att överlåta mera lämpliga.

Svara för kontinuitet

Flera av de studerade projekten har pågått under mer än 10 år och utvecklas fortfarande. Det visar att projekt som omfattar bostadsförbättringar sällan är punktinsatser utan bör vara projekt som löper över en längre tid.

Det är viktigt att organisationer som arbetar med bostadsbyggande har möjlighet att arbeta kontinuerligt under en längre tid. Dels för att kunna vidareutveckla olika metoder och lösningar men också för att följa upp projektet vad det gäller underhåll av de nya bostäderna. Särskilt viktigt är detta då man har introducerat byggmetoder eller material som ej varit kända för befolkningen tidigare.

4 Projektförteckning

Här följer en förteckning över olika genomförda projekt i Tredje Världen.

Vid arbetet med denna studie inhämtades information från ett antal organisationer och kontaktpersoner, huvudsakligen i Europa. Dessa har i sin tur informerat SADEL om sådana projekt som de har klassificerat som lyckade. Vi har läst all material och i förekommande fall diskuterat personligen med informatören. Förteckningen som följer utgör en sammanställning av de projekt som vi har tagit del av före 871231.

Syftet med förteckningen är att intresserade som läser rapporten skall kunna få del av den kunskap som vi erhållit. Ytterligare information kan fås antingen via SADEL eller direkt genom adress/kontaktperson vid resp projekt.

SADEL har även målsättningen att hålla denna förteckning aktuell. Vi är därför mycket tacksamma om de som känner till eller har deltagit i något projekt som inte finns förtecknat kontaktar SADEL. Aktuell förteckning skall kontinuerligt finnas tillgänglig för alla intresserade.

• Argentina

Projekttitel: Villa Chaco Chico - Cooperativa 20 de Junio

Område: Cordoba, stadsbebyggelse, spontant bostadsområde

Antal berörda: 70 familjer

Tidsperiod: 1970-86

Typ av insats: Installation av infrastruktur. Teknisk rådgivning. Finansiering.

Utmärkande för projektet: Befolkningen har själv organiserat sig och bildat ett kooperativ för att åstadkomma en förbättrad levnadsstandard med bl a nya bostäder.

Ansvarig organisation: Cooperativa 20 de Junio

Källa: AHAS
PO Box 397
London E8
ENGLAND
tel (01) 249-5869

• Bolivia

Projekttitel: Bostadsprojekt, Matacoindianer, Villa Montes

Område: Villa Montes, stadsbebyggelse

Antal berörda: 31 familjer

Tidsperiod: 1980-83

Typ av insats: Byggnad av husstomme i tegel med plåttak. Familjerna har själv kompletterat med dörrar och fönster.

Utmärkande för projektet: Bostäderna har byggts för matacoindianer den enda kvarvarande gruppen av urbefolkningen i denna del av Bolivia. Ett viktigt syfte med projektet har varit att bidra till att matacoindianerna får behålla sin självständighet och sin kulturella egenart.

Ansvarig organisation: Pingstmissionens U-landshjälp

Källa: Pingstmissionens U-landshjälp
Box 503
101 26 Stockholm
tel (08) 245780

• Botswana

Projekttitel: Old Naledi, Squatter Upgrading Project

Område: Gaborone, Old Naledi, spontan bebyggelse

Antal berörda: 8.600 människor

Tidsperiod: 1976-80

Typ av insats: Distribution av tomter. Anläggning av viss infrastruktur. Finansiering.

Utmärkande för projektet Det primära har varit garanterande av besittningsrätt till tomter. Bostäderna uppfördes i huvudsak genom självbyggeri. Kostnaden per hus blev relativt låg i förhållande till andra områden i Botswana.

Ansvarig organisation: Government of Botswana, CIDA, Canadian International Development Agency

Källa: Old Naledi, the village becomes a town. An outline of the old Naledi squatter upgrading project
John van Nostrand
Gaborone
BOTSWANA

• Brasilien

Projekttitel: Projeto Cajveiro Seco

Område: Recife, stadsbebyggelse

Antal berörda: 142 familjer/688 personer

Tidsperiod: 1963-64

Typ av insats: Up-grading av spontant bostadsområde i utkanten av Recife. Integrerat utvecklingsprojekt, hälsa, utbildning och sysselsättning.

Utmärkande för projektet: Noggranna förstudier av befolkningsammansättning, hälsostatus, inkomstförhållanden. Självstyre i kooperativ form.

Ansvarig organisation: SSCM (Servico Social Contro Mocambo)

Källa: Frank Svensson
Arkitektur III
Box 118
221 00 Lund

• Burkina Faso

Projekttitel: Programme d'aménagement des zones d'habitat spontane de la ville Ouagadougou

Område: Ouagadougou, stadsbebyggelse, spontana bostadsområden

Antal berörda: ca 40.000 familjer

Tidsperiod: 1979-

Typ av insats: Omstrukturering av spontana bostadsområden för att få ett praktiskt gatunät och jämlik fördelning av tomtmark. Legalisering av tomtmark, installation av vattenposter, schaktning för vägar men utan beläggning.

Utmärkande för projektet: Projektet bygger på att familjerna blir mera motiverade att investera i bostadsförbättringar när de är säkra på att få behålla sin tomt. Det har även visat sig att man är beredd att flytta till en annan stadsdel om man får ett lagligt kontrakt på tomten. Projektet ger inga lån till bostadsförbättringar. Trots detta byggs de nya husen i raskt tempo men kvaliteten och byggkostnaderna varierar kraftigt beroende på familjernas inkomst.

Ansvarig organisation: Ministry of Public Works/Urban Planning Department

Källa: Coen Beeker
University of Amsterdam
Mecklenburglaan 37
1404 BG Bussum
HOLLAND
tel (0) 2159-4359

• Chile

Område: Bio-bioregionen (8:e regionen)

Antal berörda: -

Tidsperiod: 1987-90

Typ av insats: Integrerat utvecklingsprojekt där biodynamisk odling, alternativa energikällor och medvetandegörande ingår. Man ger regelbundna kurser i självbyggeri. Kursdeltagarna bygger vid varje kurs en pilotbostad. Endast representanter för olika sociala organisationer kan delta i kurserna. Hittills har det byggts 5 pilotbostäder.

Utmärkande för projektet: Projektets grundidé är självbyggeri och man har även använt lokala byggnadsmaterial till 100%. Husbyggandet har väckt stort intresse hos lokalbefolkningen och många har intresserat sig för att lära tekniken.

Ansvarig organisation: Pastoral Obrera de Arzobispado i Concepción

Källa: Inger Johansson
Diakonia
Älvsjö Gårdsväg 3
125 30 Älvsjö
tel (08) 7491500

• Chile

Område: La Pintana, förort till Santiago

Antal berörda: 10 familjer

Tidsperiod: 1985

Typ av insats: Utveckling av billiga och beständiga bostäder. Teknisk rådgivning. Finansiering.

Utmärkande för projektet: Projektet är ett pilotprojekt med syfte att utveckla beständiga och billiga bostäder för de fattigaste befolkningsgrupperna i Santiago som ej erhåller stöd av regeringen. Med hjälp av Craterre vidareutvecklar man det traditionella jordhusbyggandet för att de nya husen skall bli mera klimattåliga och jordbävningssäkra.

Ansvarig organisation: TEBISAL (Techo y Bienestar Social)

Källa: Ricardo Parvex
CIMADE
Service Oecuménique d'Entraide
176 rue de Grenelle
75007 Paris
FRANKRIKE
tel (1) 45503443

• Colombia

Projekttitel: La Trinidad

Område: Valle de Cauca, stadsdel i Cartago

Antal berörda: 44 familjer/233 personer

Tidsperiod: 1981-1985

Typ av insats: Rådgivning, teknisk handledning, finansiering (lån och subventioner till självbyggare).

Utmärkande för projektet: 100% självbyggeri och 70% användning av lokala byggnadsmaterial.

Ansvarig organisation: Corporacion Diocesana

Källa: Raimund Wegener
DESWOS
(Deutsche Entwicklungshilfe für sociales
Wohnungs- und Siedlungswesen)
Bismarkstrasse 7
5000 Köln 1
VÄSTTYSKLAND
tel (221) 535001

• Colombia

Projekttitel: Juan XXIII

Område: Zaragoza, mindre by 5 km söder om Cartago.

Antal berörda: 75 familjer

Tidsperiod: 1986-

Typ av insats: Rådgivning, teknisk handledning och finansiering (lån och subventioner till självbyggare).

Utmärkande för projektet: Projektet riktar sig till den fattigaste delen av befolkningen. Målsättningen är att bostadskostnaden per månad ej skall överstiga 25% av familjernas inkomst. Organiserat självbyggeri och stor andel lokala byggnadsmaterial.

Ansvarig organisation: CDCC (Corporación Diocesana Pro-Comunidad Cristiana)

Källa: DESWOS
(Deutsche Entwicklungshilfe für sociales
Wohnungs- und Siedlungswesen)
Bismarkstrasse 7
5000 Köln 1
VÄSTTYSKLAND
tel (221) 535001

• Colombia

Projekttitel: Vereda Llanitos

Område: I närheten av staden Manizales

Antal berörda: 35 familjer

Tidsperiod: 1985-86

Typ av insats: Finansiering

Utmärkande för projektet: Projektet omfattar återuppbyggnad av bostäder åt lantarbetarfamiljer som blivit bostadslösa efter vulkanutbrott, självbygger, snabbt resultat beroende på hög motivation bland familjerna att få nya bostäder.

Ansvarig organisation: FUNDEMOS (Ideell organisation som består av ingenjörer, arkitekter, läkare, agronomer m fl).

Källa: CIMADE

Service Oecuménique d'Entraide

176 rue de Grenelle

75007 Paris

FRANKRIKE

tel (1) 45503443

• Colombia

Projekttitel: Proyecto de educacion de lideres e investigacion en autoconstruccion

Område: Manizales, Caldas

Antal berörda: -

Tidsperiod: 1987-88

Typ av insats: Etablering av skola för utbildning i hur man genomför självbyggeriprojekt (planering, administration, finansiering, byggnadsteknik och bostadsutformning). Skolan utgör en fortsättning på organisationens tidigare verksamhet.

Utmärkande för projektet: Praktisk utbildning på gräsrotsnivå om bostadsbyggande. Utveckling av resurssnåla byggmetoder. Tillverkning av verktyg och enkla maskiner. Målsättningen är att ca 1.500 personer,

från 552 organisationer som arbetar med low-cost housing, skall utbildas på två år.

Ansvarig organisation: Fedevivienda, ENA (Escuela Nacional de Autoconstrucción)

Källa: José Luis Ospina
203 Torridon Road
London SE6 1RF
ENGLAND

• Dominikanska Republiken

Projekttitel: El Caliche

Område: Santo Domingo

Antal berörda: 1544 familjer/9000 personer (när hela projektet är genomfört)

Tidsperiod: 1981-

Typ av insats: Teknisk rådgivning och utbildning. Finansiering av infrastruktur samt långivning till självbyggare för bostadsförbättringar.

Utmärkande för projektet: Integrerat utvecklingsprojekt där hälsa, utbildning, sysselsättning och up-grading av bostadsområdet ingår. Utveckling av low-cost housing genom självbyggeri.

Ansvarig organisation: INVI (Instituto Nacional de la Vivienda) samt SODECA (Sociedad para el Desarrollo de El Caliche)

Källa: GTZ
Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit GmbH
Postfach 5180
D-6236 Eschborn 1
VÄSTTYSKLAND
tel (06196) 79-0

• Filippinerna

Projekttitel: Zonal Improvement Programme in the Philippines

Område: Quezon City (1.450.000 inv), tillsammans med 3 andra städer ingår de i Metro Manilla, huvudstaden

Antal berörda: 200 slumområden i Manilla med ca 1 miljon människor.

Tidsperiod: 1977-

Typ av insats: ZIP har tre målsättningar:

- 1 Ordna besittningsrätten till jorden
- 2 Förbättra den dåliga miljön, servicen etc
- 3 Ordna inkomstmöjligheter för de allra fattigaste

Utmärkande för projektet: Projektet finansierades dels som ett anslag från FN och med lån från Världsbanken. De flesta husen förstördes och de berörda fick lån till att bygga nya hus. Vidare fick de besittningsrätt i 25år. God standard på infrastruktur.

Ansvarig organisation: Zonal Improvement Programme, National Housing Authority, Manila

Källa: "Experiences with settlement improvement policies in Asia: four case studies"

Paul Baross, editor

Julie Vilorio

Luis Cruz

Juliet Horfilla

BIE, Forum

IHS (Institute for Housing Studies)

Weena 718

P O Box 20718

3001 JA Rotterdam

HOLLAND

tel (19) 4309540

• Filippinerna

Projekttitel: Saarland Village I o II

Område: Antipilo, stadsbebyggelse, spontant bostadsområde

Antal berörda: 300 familjer/1.500 personer

Tidsperiod: 1983-85

Typ av insats: Bostadsbyggande av bostäder (ej självbyggeri) av relativt hög standard med vatten, avlopp och elektricitet.

Utmärkande för projektet: Projektet är en direkt följd av syster Lydia Kalavs sociala arbete i Manila-regionen. Hon kom till insikt om nödvändigheten med bättre bostäder för att åstadkomma varaktiga förbättringar av levnadsstandarden för den fattiga delen av befolkningen i regionen.

Ansvarig organisation: The Domus Mariae Foundation Inc

Källa: Sister Lydia Kalav
Marian Housing Foundation
Room 205
Marietta Apartment
1200 Jorge Bocobo Street
Ermita
Manila
FILIPPINERNA
tel 521-03-81 loc 14

• Ghana

Projekttitel: Gumah Town Development Committee

Område: Tamala, landsbygdsområde i norra Ghana

Antal berörda: ca 600 familjer

Tidsperiod: 1975-

Typ av insats: Landsbygdsplanering som verktyg för kontroll av inflyttning till städer. Som en del av detta ingick att ge infrastruktur åt två områden; Ward M och Gumala Town. USAID finansierade projekt i Tumale genom bildandet av Technical Coordinating Committee (TCC). Projektet inkluderade också upgradering av två områden i Tumale. Efter en tid bildades Gumale Town Development Committee (GTDC), 1983.

Utmärkande för projektet: Primärt byggdes vägar, dagvattenledningar, dränering och allmänna toaletter. Husbyggandet var viktigt, de fick ordentlig tillgång till cement. Husen byggdes med stabiliserade jordblock och korrugerade plåttak. Kunskapen att bygga var stor redan tidigare.

Ansvarig organisation: USAID och Gumale Town Development Committee

Källa: SINA (Settlements Informations Network Africa)
Case study on Gumale Town Development Committee, Tumale, Ghana
Dec 1986
Mazingira Institute
P O Box 14550
Nairobi
KENYA
tel 47066/47097

• Guatemala

Projekttitel: El Martinico

Område: Guatemala city

Antal berörda: 115 familjer

Tidsperiod: 1983

Typ av insats: Planering av bostadsområde. Utveckling av jordbävningssäker resurssnål bostad. Byggande av demonstrationshus. Finansiering.

Utmärkande för projektet: God planering. Rekordsnabb byggtid (ca 2 veckor). Familjerna kommer från olika inkomstgrupper och hade olika krav på bostadsstandard. Fader Márquez, CARITAS, kände befolkningen väl vilket har underlättat för projektets genomförande. Människorna har lärt sig att samarbeta, modlöshet har ersatts med optimism och självförtroende.

Ansvarig organisation: CARITAS

Källa: DESWOS
(Deutsche Entwicklungshilfe für sociales
Wohnungs- und Siedlungswesen)
Bismarkstrasse 7
5000 Köln 1
VÄSTTYSKLAND
tel (221) 535001

• Guyana (Frankrike)

Område: Flera olika platser i Guyana.

Antal berörda: 500 familjer

Tidsperiod: -1987

Typ av insats: Utveckling av hustyper av lokala byggnadsmaterial samt handledning i självbyggeri. Franska värnpliktiga, som valt "biståndstjänst" istället för militärtjänstgöring, fungerar som handledare. Finansiering.

Utmärkande för projektet: Individuellt självbyggeri. Ganska påkostade hustyper (100.000 FRF/bostad om 50m²)

Ansvarig organisation: Département de l'Équipement de la Guyane

Källa: Ministère de l'Équipement du Logement de l'Aménagement du Territoire et des Transports
Direction de la Construction
1 Avenue du Parc de Passy
75016 Paris
FRANKRIKE

• Honduras

Projekttitel: Byupprustning, Brisas del Valle

Område: Brisas del Valle (stadsbebyggelse 15km väster om San Pedro Sula)

Antal berörda: 1.000 familjer/7.000 personer

Tidsperiod: 1982-85

Typ av insats: Borrning av brunnar, anläggning av vattentäkt samt installation av vattenledning. Byggnad av lågstadieskola. Byggnad av 400 latriner. Hälsovårdsmyndigheterna har hållit en kurs för byinvånarna för att lära dem hur man kan utforma en latrin rätt. Projektet har bistått med cementplatta över gropen samt toalettstol.

Utmärkande för projektet: Befolkningen kommer från området Los Grillos varifrån de blev vräkt 1981 och bebyggelsen jämnades med marken. Det fanns ett behov av snabba insatser och det var nödvändigt att prioritera de mest akuta behoven:

- lösa vattenförsörjningen
- bygga lågstadieskola
- bygga latriner
- bygga hälso- och sjukvårdsbyggnad (ej genomförd)

Efter projektets genomförande har samma typ av hjälp efterlysts från andra områden med spontan bebyggelse.

Ansvarig organisation: Pingstmissionens U-landshjälp

Källa: Pingstmissionens U-landshjälp
Box 503
101 26 Stockholm
tel (08) 245780

• Honduras

Projekttitel: Byupprustning 1808-4003

Område: San Pedro Sula (byar i omgivningen)

Antal berörda: 94 familjer

Tidsperiod: 1980-81

Typ av insats: Byggnad av 94 hustak, cementgolv och latriner. Takkonstruktionerna uppfördes i en by i taget. PMUs projektledare ansvarade för inköp av material samt byggkontroll. Missionens nationella snickare har lett byggnadsarbetena. Familjerna har själva hjälpt till med grovarbeten och därefter byggt väggarna själv.

Utmärkande för projektet: Det har åstadkommit väsentliga bostadsförbättringar med små ekonomiska medel. "Takprojektet" har gett en människovänlig tillvaro. "Att få bo i ett eget hus på en tomt som man själv äger är som en dröm för dessa människor som blivit drivna från markområden till nya markområden som ägts av stora godsägare".

Ansvarig organisation: Pingstmissionens U-landshjälp

Källa: Pingstmissionens U-landshjälp
Box 503
101 26 Stockholm
tel (08) 245780

• Indien

Projekttitel: Ganeshnagar Settlement Improvement Programme

Område: Poona, stadsbebyggelse, spontant bostadsområde

Antal berörda: 1250 familjer/8.000 personer

Tidsperiod: 1970-75

Typ av insats: Installation av vatten, avlopp, dränering samt beläggning på gator och trottoarer.

Utmärkande för projektet: Befolkningen har själv organiserat sig och pressat myndigheterna dels att legalisera området dels att installera infrastruktur. Därefter har man förbättrat sina bostäder och byggt gemensamma byggnader såsom skola och sjukstuga.

Ansvarig organisation: Ganeshnagar Settlement

Källa: AHAS
PO Box 397
London E8
tel (01) 249-5869

S.K. Mohandas
CDSA
PB 843
Deccan Gymkhana
Pune 411 004
INDIEN

• Indien

Projekttitel: Chimmiribanda

Område: Chimmiribanda, by i regionen Andhra Pradesh

Antal berörda: 50 familjer

Tidsperiod: 1980-86

Typ av insats: Teknisk handledning. Finansiering. Lån och subventioner, dels att bygga bostäder dels att etablera mjölkproduktion för att få inkomster.

Utmärkande för projektet: Den lokala organisationen har arbetat med små resurser utan kunskap om byggande men ändå lyckats genomföra projektet.

Ansvarig organisation: Acuro Candhra Christian Village Reconstruction Organisation

Källa: DESWOS
Deutsche Entwicklungshilfe für sociales
Wohnungs- und Siedlungswesen
Bismarckstrasse 7
5000 Köln 1
VÄSTTYSKLAND
tel (221) 53500

• Indien

Projekttitel: Bibwewadi Rehabilitation Programme

Område: Bibwewadi, område i Poona

Antal berörda 8.000 familjer (aug 1987)

Tidsperiod 1982-

Typ av insats: Familjerna tillförsäkrades 99 års besittningsrätt av respektive tomt. Familjerna fick hjälp med utformning av bostäderna och låneavtal med bank.

Utmärkande för projektet: Mycket information genom bl a veckomöten. Frivilligt deltagande där de sämst ställda inte "vågade" delta. Deras deltagande har dock ökat efter hand. Samtliga byggnadsmaterial tillverkades lokalt.

Ansvarig organisation: Poona Municipal Corporation. Housing & Urban Development Corporation (finansiering)

Källa: S.K. Mohandas
Centre for Development Studies & Activities, Poona
P.B. 843 Deccan
411 004 INDIA
tel 518 26

• Indonesien

Projekttitel: KIP - Kampong Improvement Programme

Område: Jakarta - Kampong, stadsbebyggelse

Antal berörda:

Tidsperiod: 1969-

Typ av insats: KIP startades 1969 och finansieras skattevägen.

Deras policy har varit:

- 1 Vägar, trottoarer, rent dricksvatten och hälsocentraler
- 2 Hjälp åt de fattigaste och de som lider mest
- 3 Hjälp åt så många som möjligt
- 4 Mobilisera de boendes möjlighet till självhjälp och kooperativt samarbete

Världsbanken har bidragit med lån på 50% av kostnaderna. Per familj har det kostat i medeltal 65 USdollar.

Utmärkande för projektet: Låg standard på infrastruktur. Av de planerade 30 hälsocentralerna har endast 12 byggts. Skolor etc har nästan inte byggts några.

Ansvarig organisation: KIP - Jakarta

Källa: "Experiences with settlement improvement policies in Asia: four case studies"

Paul Baross, editor

Paul Baross and Parworts

BIE, Forum

IHS (Institute for Housing Studies)

Weena 718

P O Box 20718

3001 JA Rotterdam

HOLLAND

tel (10) 409540

• Jamaica

Projekttitel: The Mustard Seed Community

Område: Kingston, stadsbebyggelse, spontant bostadsområde

Antal berörda: -

Tidsperiod: 1979-

Typ av insats: Integrerat utvecklingsarbete för att förbättra levnadsförhållandena. Utveckling av pre-fabricerade byggnadselement och handledning i praktiskt byggande. Start av småindustri och hantverk för att skapa sysselsättning.

Utmärkande för projektet: Projektet når de absolut fattigaste grupperna i Kingston. Befolkningen har accepterat projektet och är mycket intresserade av att fortsätta bygga bostäder enligt den framtagna tekniken.

Ansvarig organisation: Brothers of the poor/Mona Common Community

Källa: Dorota Blazejewicz
Infra-Byrån
SIDA
105 25 Stockholm
tel (08) 7285100

Samt seminarierapport: Proceedings of the "Inter Caribbean Workshop on Low-Cost Housing" Dominica 1984.

• Kenya

Projekttitel: Mji Wa Huruma Resettlement Scheme

Område: Nairobi 1,2milj inv

Antal berörda: 500 familjer

Tidsperiod: 1969-

Typ av insats: Förslag till återuppbyggnad av ett katastrofområde (eldsvåda), spontant bostadsområde. Långivning.

Utmärkande för projektet: Befolkningen har organiserats i olika bygglag. NCKK har hjälpt till med långivning som dock inte har återbetalats i större utsträckning (29% - 1981). Kostnaderna för husen har också ökat kraftigt, 1974 - KSh 3.400/2 rum mot 1981 - KSh 45.000/2 rum (USDollar 2.800). Detta har medfört att NCKK inte kan hjälpa så många som de önskat.

Ansvarig organisation: National Council of Churches of Kenya (NCKK)

Källa: SINA (Settlements Information Network Africa)
Case study on the National Council of Churches of Kenya. Mji wa
Huruma Resettlement Scheme, Dec 1986
Mazingira Institute
P O Box 14550
Nairobi - KENYA
tel 47066/47097

• Kenya

Projekttitel: Langa Langa

Område: Nakuru, 4:e staden i Kenya, stadsbebyggelse i utkanten av
Nakuru

Antal berörda: Etapp I 320 familjer, etapp II 300 familjer

Tidsperiod: Etapp I 1965-71, etapp II 1968-72

Typ av insats: S.k. site and service insatser. Först utdelning och
utsättning av jordlotter. Sedan infrastruktur typ vattendragning, toa-
letter och vägar. Byggande av hälsocentral, skola, kyrkor och små affä-
rer.

Utmärkande för projektet:

Etapp I; Billiga hus, enheter med 4 hushåll (3 x 2 rum + 1x1 rum)
1 toalett och 1 dusch.

Etapp II; Dyrare hus, flera rum. Byggdes mest för medelklassen,
trots att efterfrågan var störst på de billiga husen.
Flera flerrumsheter blev stående vakanta.

Ansvarig organisation: National Housing Corporation (NHC) ansvarar.
1976 "lag" om garanterade material-lån. Ett "Site and Service De-
partment" bildades också 1976 inom NHC, med ansvar för att samordna
och ge råd om planering och genomförande av "S & S" program.

Källa: "Langa-Langa: a case study of a site and service scheme in
Nakuru, Kenya"
Maria S. Muller
IHS (Institute for Housing Studies)
Weena 718
P O Box 20718
3001 JA Rotterdam
HOLLAND
tel (10) 409540

• Mayotte (Frankrike)

Område: Mayotte-öarna

Antal berörda: 4000 familjer

Tidsperiod: 1979-

Typ av insats: Utveckling av billiga och beständiga bostäder i lokala byggnadsmaterial, främst jord. Utbildning av byggmästare och hantverkare.

Utmärkande för projektet: Craterre har tagit initiativ till projektet genom ett samarbete med lokalbefolkningen "ansikte mot ansikte". Först efter flera års arbete har verksamheten accepterats av myndigheterna som nu stöder projektet och för fram det som ett lyckat bostadsprojekt.

Ansvarig organisation: Societe Immobiliere de Mayotte

Källa: Lietar Vincent
Societe Immobiliere de Maoyotte
B.P. 91
97600 Mamoudzou
MAYOTTE-FRANKRIKE

samt

Hugo Houben
CRATERRE
Centre de Recherche et d'Application Terre
Centre Simone Signoret
B.P. 53
F-380 90 Villefontaine
FRANKRIKE
tel 74965749-410

• Mexico

Projekttitel: Union de Vecinos de Palo Alto

Område: Cuajimalpa, stadsbebyggelse

Antal berörda: 189 familjer/ 1.000 personer

Tidsperiod: 1975-81

Typ av insats: Inköp av tomtmark. Planering. Utveckling av billiga hustyper. Start av kooperativ för materialtillverkning.

Utmärkande för projektet: Det är första gången som det har getts lån till kooperativ i Mexico. Detta har lett till lagändring. Bostäderna har byggts genom självbyggeri.

Ansvarig organisation: Palo Alto Cooperative

Källa: AHAS
PO Box 397
London E8
ENGLAND
tel (01) 249-5869

• Mozambique

Projekttitel: Maxaquene

Område: Maxaquene, spontant bostadsområde i Maputo

Antal berörda: (10.000)

Tidsperiod: 1977-79

Typ av insats: Utveckling av planeringsprinciper för gatunät, gemensamma ytor och ytor för bostadsbebyggelse. Kartläggning av området med enkla metoder. Installation av infrastruktur; vattenledning, dränering, gator och gatubelysning.

Utmärkande för projektet: Första upgradering-projektet som genomförts i Mozambique. Projektet bygger på att upgradering genomförs i samråd med befolkningen. Man har lagt stor vikt på att diskutera förändringar inom området samt att utveckla metoder för att åskådliggöra dessa förändringar.

Ansvarig organisation: Ministry of Public Works/United Nations Development Program/Direcção Nacional de Habitação

Källa: "Maxaquene, a comprehensive account of the first urban upgrading experience in the new Mozambique"
Ingemar Sävfors
UNESCO 1986

• Nicaragua

Projekttitel: Linda Vista

Område: Jinotega, stad med ca 15000 invånare i norra Nicaragua.

Antal berörda: 70 familjer

Tidsperiod: 1981-83

Typ av insats: Planering. Teknisk rådgivning. Utbildning av handledare för självbyggeri. Finansiering, lån och subventioner till självbyggare. Lånen återbetalas till en "roterande fond" för nya lån till andra självbyggare.

Utmärkande för projektet: Befolkningen har varit eniga och försökt att åstadkomma bostadsförbättringar sedan 1977 men ej fått gehör för sina önskemål förrän vid regimskiftet 1979. Projektet genomfördes därefter rekordsnabbt under tiden december 1981 - februari 1983.

Bostadsprojektet har gett befolkningen självförtroende att starta en mindre tillverkningsindustri för att skapa sysselsättning. Projektet visar att även ett begränsat stöd i form av utbildning och finansiering kan få stor effekt när befolkningen är motiverad och väl organiserad.

Ansvarig organisation: FUNDE

Källa: DESWOS

Deutsche Entwicklungshilfe für sociales
Wohnungs- und Siedlungswesen
Bismarkstrasse 7
5000 Köln 1
VÄSTTYSKLAND
tel (221) 535001

• Nicaragua

Projekttitel: Nueva Esperanza

Område: Managua

Antal berörda: 72 familjer

Tidsperiod: 1982-85

Typ av insats: Teknisk rådgivning. Finansiering.

Utmärkande för projektet: Befolkningen har själv organiserat sig och bildat ett kooperativ för att bygga nya bostäder. Husen har uppförts genom organiserat självbyggeri. Samarbetet har stärkt familjerna, som nu planerar nya projekt för att förbättra hälsosituation, skolgång för barn samt yrkesutbildning.

Ansvarig organisation: COOPVINE, Cooperativa de Vivienda "Nueva Esperanza"

Källa: CIMADE
Service Oecuménique d'Entraide
176 rue de Grenelle
75007 Paris
FRANKRIKE
tel (1) 45503443

• Nicaragua

Projekttitel: José Benito Escobar

Område: Region II (León), Quatro Palos

Antal berörda: 120 personer/24 familjer

Tidsperiod: 1984-87

Typ av insats: Projektering av byplan för 130 familjer. Byggnad av vägar, skolkomplex, kommunalhus, 24 bostadshus och 2 gemensamma tvätthus. Trädplantering, brunnborrning, installation av pump och ledningar till gemensamma vattenposter.

Utmärkande för projektet: Genomfördes som assisterat självbygger med lokalanställda byggnadshantverkare och hjälp från familjerna. Projekteringen utfördes av handledda studenter från Sverige, i samarbete med myndigheter i Nicaragua och bybor.

Ansvarig organisation: Föreningen NICARAUAC, Sverige/MIDINDRA, Ministerio de Desarrollo Agropecuario y Reforma Agraria (jordbruksministeriet)

Källa: Föreningen NICARAUAC
Nationsgatan 3
223 60 Lund

• Pakistan

Projektstitel: Baldia Soakpit Pilot Project

Område: Karachi, stadsbebyggelse, spontant bostadsområde

Antal berörda: 9.000 familjer/80.000 personer

Tidsperiod: 1979-

Typ av insats: Beläggning på gator och trottoarer. Installation av dränering, vattenledningar samt toaletter.

Utmärkande för projektet: Projektet och framförallt de nya toaletterna har förklarats och demonstrerats "ansikte mot ansikte" vilket har gjort att befolkningen snabbt har accepterat förändringarna och projektet har fått stor spridning. Kvinnornas deltagande har varit avgörande för projektet.

Ansvarig organisation: Central Government Agencies, University of Karachi m fl

Källa: AHAS
PO Box 397
London E8
ENGLAND
tel (01) 249-5869

Jan van der Linden
Free University
PO Box 7161
1007 MC Amsterdam
HOLLAND
tel (020) 548 54 62

• Pakistan

Projektstitel: Orangi Pilot Project

Område: Karachi, Orangi, stadsbebyggelse, spontant bostadsområde

Antal berörda:

Tidsperiod: 1980-

Typ av insats: Socialt arbete. Utbildning. Utveckling av enkelt avloppsnät samt rådgivning till de boende vid byggande av avloppsnät genom självbyggeri.

Projektet bedrivs i Karachis största område av spontan bebyggelse (800.000 inv). Avloppssystemet har byggts ut gatuvis då majoriteten av de boende vid en gata har efterfrågat hjälp.

Ansvarig organisation: Orangi Pilot Project

Källa: Jan van der Linden
Free University
P O Box 7161
1007 MC Amsterdam
HOLLAND
tel (020) 5485462

• Papua Nya Guinea

Projekttitel: Settlement Improvement Programme in Papua New Guinea

Område: Port Moresby, huvudstad 106.000 inv (1977), stadsbebyggelse

Antal berörda: 32.400 bor i låginkomstbosättningar

Tidsperiod: 1973-

Typ av insats: Upgradering av befintlig bebyggelse och utveckling av nya områden. Nyckel till insatser:

- 1 Utdelning av jord med minimal infrastruktur
- 2 Lån till byggnadsmaterial
- 3 Teknisk assistans
- 4 Översyn av lagar och förordningar

Utmärkande för projektet: Mycket självbyggeri och hjälp till detta. Förutom vatten, avlopp, kompost, avfallshantering, vissa vägar och en del el-installationer har projektet haft betydelse för de berörda socialt och ekonomiskt. Under byggandet har de utbildats i olika yrken och de har fått ansvar för lån och återbetalning.

Ansvarig organisation: The Government in Papua New Guinea

Källa: "Experiences with settlement improvement policies in Asia: four case studies"
Paul Baross, editor
Sale Homoka and Alex Dira
BIE, Forum
IHS (Institute for Housing Studies) 3001 JA Rotterdam
Weena 718 HOLLAND
P O Box 20718 tel (10) 409540

• Peru

Projekttitel: El Agustino, zone III

Område: Lima, stadsbebyggelse, spontant bostadsområde

Antal berörda: 1.000 familjer

Tidsperiod: 1972-85

Typ av insats: Omstrukturering av bebyggelse. Nytt gatunät. Installation av infrastruktur.

Utmärkande för projektet: I början leddes projektet, utan större framgång, av ett regeringsorgan. 1979 organiserade befolkningen sig och tog över ledningen av projektet samt kontaktade en enskild organisation för att få hjälp. Därefter lyckades man genomföra vissa förbättringar.

Ansvarig organisation: -

Källa: AHAS
PO Box 397
London E8
ENGLAND
tel (01) 249-5869

• Tanzania

Projekttitel: TARDEP, The Tarime Rural Development Project

Område: Tarime District, landsbygd

Antal berörda: 300 familjer i 10 byar

Tidsperiod: 1979-

Typ av insats: Utbildning av hantverkare och gruppleddare för självbyggeri. Tillhandahållande av verktyg, lastbil samt långivning för bostadsförbättringar.

Utmärkande för projektet: Åstadkommit billiga och beständiga bostäder genom organiserat självbyggeri och genom att ha förbättrat lokal byggnadsteknik i kombination med nya material. Det fanns ett motstånd hos befolkningen mot att använda lokala byggnadsmaterial. Detta motstånd försökte man övervinna dels genom information dels genom att förbättra tekniken.

Ansvarig organisation: COOPIBO (Belgisk enskild organisation)/CDTF,
Community Development Trust Fund

Källa: AHAS
PO Box 397
London E8
ENGLAND
tel (01) 249-5869

• Thailand

Projekttitel: Slum Improvement in Thailand

Område: Bangkok, 4.700.000 inv, spontant bostadsområde

Antal berörda: 26.000 familjer

Tidsperiod: 1979-82

Typ av insats: Installation av infrastruktur. Förbättring av gångvägar, dränering och vattendragning. Vissa gränsflyttningar behövde göras.

Utmärkande för projektet: Ett stort program med teknisk rådgivning för självbyggeri. Varje familj fick möjlighet till 20 års hyra på tomten. NHA ordnade detta oberoende av vem som ägde marken.

Ansvarig organisation: National Housing Authority Bangkok, Thailand

Källa: "Experiences with settlement improvement policies in Asia.
Four case studies"
Paul Baross, editor
Surapol Channoi, Chumpol Kao-Utai
BIE, Forum
IHS (Institute for Housing Studies)
Weena 718
P O Box 20718
3001 JA Rotterdam
HOLLAND
tel (10) 4309540

• Tunisien

Projekttitel: Organiserat självbyggeri på tunisiska landsbygden

Område: Rohia, landsbygd

Antal berörda: 100 familjer/ 500 personer

Tidsperiod: 1979-84

Typ av insats: Utveckling av bostadsbebyggelse som är anpassad till lokala förhållanden vad det gäller traditioner, klimat, inkomst, byggnadsmaterial, byggnadsteknik mm. Organisering av självbyggeri. Rådgivning och finansiering.

Utmärkande för projektet: Projektet har genomförts efter önskemål från den lokala befolkningen men i strid mot den officiella bostadspolitiken som ej prioriterade självbyggeri 1979. Efter tre års arbete accepterades projektet av centrala myndigheter och uppmärksammades som ett exempel på hur man kan lösa bostadsproblemen på landsbygden. Bostadprojektet föregicks av ett jordbruksprojekt som har förbättrat inkomstsituationen vilket medförde ökade krav på förbättrade bostäder.

Ansvarig organisation: ASDEAR (Association pour le Développement et l'Animation Rurale)/SADEL (Swedish Association for Development of Low-cost Housing)

Källa: SADEL
Arkitektur 1
Box 118
221 00 Lund
tel (046) 107257

• Vietnam

Projekttitel: Housing Area for Vinh Phu Paper Union workers

Område: Vinh Phu Province (Bai Bang)

Antal berörda: 800 familjer

Tidsperiod: 1985-88

Typ av insats: Nybyggnad av 500 bostäder samt renovering och förbättring av 300 bostäder åt anställda vid det svenskstödda pappersbruket i Bai Bang. Rådgivning vid program och design. Material- och utrustningsbistånd. Huvudvikt på infrastruktur.

Utmärkande för projektet: Projektets inriktning har förändrats från husbyggande till infrastruktur och från entreprenör till självbyggare. I inledningsskedet möttes projektet med skepsis men det finns nu ett stort intresse i och med att konkreta arbeten har kommit igång. Projektet har dessutom lett till att 350 familjer byggt sina egna bostäder (feb 1987) inom området helt utan stöd.

Ansvarig organisation: Scanmanagement/Boliden WP Contech

Källa: Hans Rosenlund
Sweden Habitat AB
Västergatan 12
222 29 Lund
tel (046) 119702

• Zambia

Projekttitel: Lusaka Squatter Upgrading Programme

Område: Lusaka, stadsbebyggelse, spontant bostadsområde

Antal berörda: 30.500 familjer

Tidsperiod: 1975-

Typ av insats: Nytt gatunät, installation av dricksvatten, avlopp och gatubelysning. Lån till bostadsförbättringar.

Utmärkande för projektet: Befolkningen kommer från många olika stammar i Zambia. AFSCs har därför ägnat mycket tid åt att diskutera planer och förbättringar med varje familj. Denna kontakt har varit mycket fruktbar för projektet. AFSC har succesivt förberett för att Zambianska medarbetare skulle ta över ansvaret för projektet. Detta skedde 1983 då man bildade organisationen HUZA, Human Settlements of Zambia.

Ansvarig organisation: AFSC, The American Friends Service Committee/HUZA, Human Settlements of Zambia/Lusaka District Council

Källa: OXFAM
274 Banbury Road
Oxford OX2 7DZ
ENGLAND
tel (0865) 56777

• Zambia

Projekttitel: Kalingalinga Integrated Up-grading Project

Område: Kalingalinga, stadsdel i Lusaka

Antal berörda: 500 familjer

Tidsperiod: 1980-86

Typ av insats: Teknisk rådgivning. Finansiering av infrastruktur samt lån till självbyggare för att genomföra bostadsförbättringar.

Utmärkande för projektet: Integrerat utvecklings- och upgraderingsprojekt av bostadsområde med spontan bebyggelse. Utveckling av billiga hustyper. Självbyggeri av bostäder, gemensamma byggnader och vattenledning.

Ansvarig organisation: LUDC, Lusaka Urban District Council

Källa: GTZ
Deutsche Gesellschaft für Technische
Zusammenarbeit GmbH
Postfach 5180
D-6236 Eschborn 1
VÄSTTYSKLAND
tel (06196) 79-0

“Bättre än okunniga är de
som befattar sig med böcker,
bättre än dessa, de som behåller
något av det lästa, och ännu
bättre de som förstår något
av det; men bäst är de
som skrider till verket.”

Indisk vishet

Rekommendationer inför framtida bostadsprojekt.

Det finns ett tydligt återkommande mönster, för hur man har angripit bostadsproblemen. Mönstret återkommer från projekt till projekt som sinsemellan är helt olika till omfattning och inriktning. Här följer en resumé av det mönster som bör vara användbart inför framtida bostadsprojekt.

- **Gör noggranna förstudier.**
- **Ta reda på vad de boende efterfrågar.**
- **Ge tydlig information.**
- **Optimera de boendes deltagande.**
- **Utveckla och förmedla kunskaper.**
- **Garantera besittningsrätt.**
- **Svara för kontinuitet.**